

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.**

30e jaargang nr. 6

15 nov.. 2001

INHOUD

- Joseph De Vuyst: 347
Het Geheim Leger vecht.
Een geïllustreerde, aangevulde en verbeterde versie van Joseph De
Vuysts dagboek. 2° deel.
- Louis Maeterlinck: 366
Inventaire Archéologique - Fiche N° 35.
De verheerlijking van de Maagd door Nicolaas de Liemaekere, gezegd
Roose.
- Rudy van Elslande: 367
Het Laatste Oordeel (Dienst Stedelijk Museum) van Lieven Van der
Clyte.
- W.L. Braekman: 372
Lied op de "Kirremesse van Vinderheyte".
- Daniël Van Ryssel: 374
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.
De charmes van dagelijksheid (Vervolg).
- G. Broget: 386
Herinneringen aan de Gentse Universiteit (2)
- Hugo Collumbien: 388
Gentse Memoriedagen: 16 en 17 Mei.
- Quizmaster: 397
Puzzel 2001.
- Beschermleden - Steunende leden - Steunfonds - 2001. 399
- Bibliografie. 405
- Vraag en Antwoord. 406
- Lezers schrijven ons. 409
- Alfons Van Werveke: 411
Oudheidkundige Kroniek: Van de Flesbodems tot de Spiegelglazen
- Inhoud 2001 413

Dit nummer bevat een bijlage die enkel toegezonden
wordt aan de leden die in regel zijn met hun lidmaat-
schapsbijdrage voor 2001, op heden 15 November 2001.

AAN ONZE LEDEN

Met dit nummer eindigt onze 30e jaargang. Binnen 2 maanden starten wij met de 31e, maar wij komen dan in een nieuw tijdperk terecht: dat van de Euro. Wij vragen ons af of wij daar veel plezier gaan aan beleven, maar aangezien wij niets in de pap te brokken hebben moeten wij ons daar bij neerleggen.

Wij waren van plan het spel correct te spelen en ons strikt te houden aan de omzettingcoëfficiënt. Dit bracht het ongewijzigd lidgeld dan op 9,92 Euro. Toen onze Penningmeester dit hoorde was hij de beroerte nabij. Aangezien deze man onmisbaar is en wij niet weten hoe wij hem ooit zouden kunnen vervangen, konden wij geen enkel risico nemen en waren wij verplicht onmiddellijk bij te draaien.

De lidgelden worden dus: 10 Euro voor de gewone leden, 15 Euro voor de steunleden en 25 Euro voor de beschermleden. De leden in het buitenland betalen een supplement van 5 Euro en zorgen er voor dat hun betaling ons kostenvrij bereikt. Gij zijt dus gezien, wij leggen er u op voor 3,40 fr. Erger is het voor de Beschermleden, die betalen 8,50 fr. meer, maar ja, voor Europa moet gij iets over hebben, maar aangezien het verstandig is ONMIDDELLIJK te betalen bij ontvangst van dit nummer (waarom wachten?), kunt u complicaties vermijden door uw lidgeld voor 2002 nu nog te betalen in Belgische Fr. Verder ongelooflijk nieuws: toen in 2000 421 leden uit sympathie spontaan meer betaalden dan het officieel lidgeld dachten wij, dit is nu toch wel een absoluut record. Wel, het gaat zoals in de atletiek, telkens als men meent nu heeft men toch de uiterste limiet bereikt van wat menselijk mogelijk is, komt er iemand die het net nog iets beter doet. En hier kwamen er 26 die het iets beter deden want het getal mecenasen is gestegen tot 447!

Lees op pp. 399-405, net zoals wij, met het grootste gevoel van dankbaarheid de namen van deze weldoeners die ons toelaten te doen wat anders totaal onmogelijk zou zijn, zo als ... het geschenk voor onze trouwe leden waarover wij het hadden in ons Novembernummer van verleden jaar. U vindt het hierbij: de Indices op Ghendtsche Tydinghen 1972-2000. Wij hopen dat u veel plezier zult beleven aan dit kostbaar werkinstrument.

Tot slot nog de klassieke maar voor onze administratie zo nuttige aanbevelingen: vermeldt op uw betalingsformulier uw lidnummer. En voor de dames: het systeem aanhouden dat u de laatste jaren gevolgd hebt.

HET GEHEIM LEGER VECHT

Een geïllustreerde, aangevulde en verbeterde versie van Joseph De Vuysts dagboek - 2de deel

Op 24 September, in den vroegen ochtend, stond weer de rammelende autobus en de 3 ton vrachtwagen klaar, waarmede we gewoonlijk onze verplaatsingen deden.

De 3 Ton Krupp vrachtwagen (vermoedelijk van het Duits spoorwegpersoneel) had Rémi Piens (*Le Héron*) op dinsdag 5 september 1944 uit een werkplaats aan het Arsenaal (Gentbrugge) 'gepiekt'.

De jongens waren enthousiast en zelfs het slechte weer kon hun goed humeur niet schaden. De Groupe Mobile was tot 60 man gezakt. Hier volgt de samenstelling van m'n nieuw peleton:

<i>Bevelhebber:</i>	o/Lt. Joseph De Vuyst (Raph)
<i>1e Sectie: Sergeant:</i>	Jules Laforce
<i>Korporaal:</i>	André David
<i>Soldaten:</i>	Lucien Deprez, Lucien Eggermont, Charles Verachtert, Jérôme Bruggeman en Gérard Iterbeke
<i>Korporaal:</i>	René De Meyer
<i>Soldaten:</i>	Janvier Bonnevalle en Gustaaf Toels
<i>Slechts vanaf 8.10.44:</i>	Marcel Desmadryl, Kamiel Lanclus, Romain De Smet, Christian Van Hecke en Edgard Goedertier
<i>2e Sectie: Sergeant:</i>	Maurice Van den Berghe
<i>Korporaal:</i>	Emile van Pottelsberghe de la Potterie
<i>Soldaten:</i>	Urbain Wynants, Maurice Vlaeminck, Albert Scheirlinck, Florent Meysman en Maurice Van Damme
<i>Korporaal:</i>	Walther Pauwels
<i>Soldaten:</i>	Gustaaf Verbauwen, Joseph Verbauwen en Gustaaf Van de Voorde
<i>Slechts vanaf 8.10.44:</i>	Rémi Helderweirdt, Gaston Van Gullinck, Albert Van de Velde en Polydore Crétoit
<i>Toevallig met Raph:</i>	Alfons Martens en Gustaaf Geirnaert

De twee peletons werken hier onder mijn leiding, daar o/Lt. Minouche [Frans Versyp] (tegen zijn zin) opdracht krijgt, zich meer met de installatie en verantwoordelijkheid van het cantonnement bezig te houden.

Rond den middag bereikten we St.- Laureins. Een fijne motregen drong door merg en been. Daar waren onze dunne "overalls" zeker niet op voorzien. Vanaf Balgerhoeke drong het geratel der machinegeweren door tot bij ons. St.- Laureins was nog een verlaten dorpje. Hier en daar kwam een [dorpsinwoner] eens uit zijn kelder kijken; de meesten waren echter schuil gegaan in het groote hospice.

De Duitschers lagen in stelling aan de overzijde van het Kanaal [Leopoldkanaal], langs heel de lengte van den dijk.

Zij behoorden tot het 1^e bataljon *Grenadierregiment 1038* van de 64. *Infanteriedivision* van *Generalmajor* Knut Eberding.

De Canadeezen vormden op 100 tot 200 M. van de vaart, weerstandseilanden, gevormd door enkele tanks. Hier en daar bezette een sectie infanterie de toegangswegen tot deze opstellingen. De manschappen waren dood op en hadden dringend slaap noodig.

De tanks behoorden tot het Canadees 28th *Armoured Regiment (The British Columbia Regiment)* van de 4^e pantserbrigade. De infanterie bestond uit twee compagnies van het *Lincoln and Welland Regiment* (10^e infanteriebrigade).

Wij krijgen onmiddellijk contact met den commandeerenden officier die voor de noodige instructies zorgt. Onze mannen worden voorloopig ondergebracht in schuren en ik krijg opdracht voor een eerste patrouille naar den kanaaldijk. Drie wachtposten dienden [ingericht te worden], zoo mogelijk in de huizenrij langs het water, op 30 M. van de vijandelijke stellingen.

De vorige nacht was het een sterke Duitse patrouille nog gelukt van tot aan het Gemeentehuis door te dringen. Opletten zou hier de boodschap zijn.

Hier vergist De Vuyst zich van datum en tijdstip! Getuigen Marcel De Nève vertelde destijds de gebeurtenissen aan Antoine Blondeel, die het verhaal in 'Vrij Maldegem' schreef. Antoine Blondeel en de uitgever van 'Vrij Maldegem', Albert Van Hoestenbergh, gaven me de toestemming enkele passages uit het artikel over te nemen:

Donderdag, 21 september 1944.

(...) Iemand komt het dorpsplein opgereden met de fiets en roept: — "De Duitsers zijn over de vaart gekomen om zich over te geven."

Dit bericht verwekt enige deining onder de mensen en de mare loopt als een vuurtje rond. Ze bereikt ook de mensen in de raadzaal van 't gemeentehuis waar de rantsoenzegels bedeed worden. In de kelders van het gemeentehuis staan manden met kogels en wapens (...) [zij behoorden tot een lokale verzetsgroep].

Plots roept iemand met angstige stem: — “Er staan twee Duitsers aan het huis van de burgemeester met getrokken wapens.”

Paniek maakt zich meester van de mensen op het gemeentehuis. Wanneer zij door de ramen kijken beseffen zij onmiddellijk de ware toedracht. Overal zien ze Duitsers met getrokken wapens rond het gemeentehuis.

Zij zijn inderdaad over de vaart gekomen maar hebben allerminst de bedoeling zich over te geven. In werkelijkheid zijn ze overgekomen aan de Vlotweg. Langs veldwegels zijn ze door Middeldorp gekomen naar de Smissestraat, Rommelsweg en door de Kloosterdreef naar de Dorpsstraat (...)

Hun helmen zijn gecamoufleerd met takken en bladeren en ze zijn van top tot teen gewapend met geweren, mitrailletten, handgranaten en om hun hals hangen de kogelbanden als kralen (...)

Iedereen die zich in het gemeentehuis bevindt trekt zich terug in de raadzaal (...) Allen leggen zich op de grond onder de tafels (...) Na enkele ogenblikken wordt aan de buitendeur gemorreld en het geluid galmt angstaanjagend door de gang. Een ruit wordt ingeslagen. Voetstappen, waaronder het gebroken glas kraakt, naderen behoedzaam de deur van de raadzaal. De spanning wordt ondraaglijk en iedereen ligt verstijfd van schrik op de grond te kijken naar de deur die plots open geworpen wordt door een soldaat, het wapen in de aanslag, die roept: — “Aufstehen!”

De mensen worden bijeengedreven in het bureel van de secretaris en één voor één afgetast. [Hoofdonderwijzer] Marcel De Nève krijgt een wapen in zijn rug gepord en moet mee naar boven om de vlaggen te verwijderen. Eerst haalt hij de Engelse vlag binnen. De Belgische vlag mag blijven hangen. Maar wanneer hij de Amerikaanse vlag wil binnenhalen lukt het niet want zij is heel wat zwaarder en groter. De Duitser wordt ongeduldig en neemt het zaakje zelf in handen. Hij neemt de vlaggenstok uit zijn steunpunt in de muur. Door de zwaarte van de vlag zakt de top naar beneden en de Duitser krijgt het onderste van de mast in zijn buik waarop hij begint te vloeken en te tieren.

Ondertussen zijn de gijzelaars buiten het gemeentehuis gebracht en staan nu op het dorpsplein waar de identiteitskaarten gecontroleerd worden. De Duitsers beweren dat zij beschoten zijn door burgers en

ze zoeken de verantwoordelijke nl. de burgervader. Onder de gegijzelden is inderdaad burgemeester Laurent De Sutter maar zijn identiteitskaart vermeldt: handelaar, zodat de Duitsers hem ongemoeid laten. Erger is het met secretaris Camiel Van Braekel op wiens paspoort wel staat ingeschreven dat hij gemeentesecretaris is. Vermoedelijk begrijpen de gegijzelden deze benarde situatie en duwen [de] secretaris voortdurend achteruit om hem aan de controle te laten ontsnappen en dat lukt ook. Na de controle nemen de Duitsers enkele mensen mee naar de kelder waar ze ondertussen de munitie van [het Verzet] hebben ontdekt.

Plots horen de mensen die op het plein zijn gebleven in de kelder een mitrailleursalvo ratelen. De eerste gedachte die bij hen opkomt is dat de mensen in de kelder door de Duitsers zijn neergeschoten. Dit blijkt achteraf niet zo te zijn want daar komen hun medegijzelaars terug naar boven met de manden kogels. Het mitrailleursalvo was niets anders geweest dan het vernietigen van een moto van [de plaatselijke verzetsgroep] die daar achter het gemeentehuis stond.

Alle gegijzelden staan nu terug op het dorpsplein en worden de straat opgedreven waar ze in rijen worden opgesteld (...) Aan weerszijden van de rijen stellen de Duitsers zich op, het wapen in de aanslag. De stoet zet zich in beweging richting vaart (...)

Bijna aan het einde van [de] tocht begint plots een Canadese tank, die aan de andere zijde van de Dorpsstraat staat opgesteld, te schieten. De groep spat uiteen en iedereen zoekt dekking achter een gevel of in een portaal. Alsof de hel is losgebroken fluiten kogels en projectielen in het rond. Waarschijnlijk ziet de bemanning van de tank het nutteloze van hun poging in, enerzijds om de levens van de burgers te sparen en anderzijds omdat de afstand te groot is om te kunnen zien of zij met hun aanval wel het gewenste resultaat bereiken. De beschieting houdt op en de gijzelaars worden terug opgesteld in rijen in het midden van de straat (...)

Aan de brug [de Moershoofdebrug], die enkele dagen te voren is opgeblazen [foto 9], gebieden de Duitsers de manden met kogels in de vaart te gieten.

Een Duitse feldwebel stelt zijn mitrailleur op op een driepikkel en richt zijn loop op de groep gijzelaars die vrezen dat elk ogenblik het salvo zal losbarsten. Maar daar komt de luitenant naar voor en zegt met kalme stem (...) — “U kunt nu terugkeren.”

Sommigen kunnen hun tranen niet bedwingen en danken ontroerd de Duitse luitenant. Ze mogen echter niet langs de Dorpsstraat terugke-

ren maar langs de tuinen en hovingen tot ze over de Smissestraat het klooster bereiken.

De gijzeling was voorbij. Alle gijzelaars zijn behouden teruggekeerd, dank zij een menselijk gebaar van de luitenant. — “Ik heb, zo zegt Marcel De Nève, de luitenant persoonlijk bedankt.” (...)

Na deze gebeurtenis heeft men ‘n groot gedeelte van St.- Laureins uit veiligheidsoverweging geëvacueerd (...)

Wij sluiten hier deze parentese en nemen opnieuw de tekst van Joseph De Vuyst op.

9. De gesprongen Moershoofdebrug . (Kopie M. De Neve)

Met een paar vrijwilligers ploeter ik door de modder. De Canadeesche strijdmakkers ontvangen ons hartelijk en geven menigen goede raad. Daar komt een [Bren carrier], onder het geratel van zijn mitrailleur, terug van het kanaal. De inzittenden zwaaien “good luck”. Gedekt door den hoogen kanaaldijk bereikten we ongedeerd het kanaal. De zolder van een hoeve geeft ons een goede waarnemingspost. Slechts 30 M. verder zijn de Duitschers in kleine wachtposten ingegraven in den dijk. Ongezien gelukken we er in drie wachtposten voor onze mannen te bepalen; de ééne ongeveer 100 M. van de andere. Deze zouden thans tot 1.10.1944 worden bezet door een troepje van 4 man, dag en nacht.

Rapport werd uitgebracht, de posten bezet, verslag gegeven aan het Canadeesche tankeskadron, voor wie we thans zouden werken als infanterie der tanks.

Het werd weer een lange dag. Wachttrollen moesten opgemaakt, heel den nacht patrouilles uitgezonden door het dorp en regelmatig verbinding verzekert met de Canadeezen.

25 September... Het was een kalme nacht geweest. Van in den vroege morgen werd er hard gewerkt voor het in orde brengen van een goed cantonnement, in de school van het dorp, gelegen achter het gemeentehuis. De jongens zouden voortaan in Duitse bedden slapen en bediend worden door een geallieerde ravitailleering. De factor moraal was prima. Regelmatig doe ik de ronde der posten. Bij post 2 gelegen op 15 M. der brug wordt een ploeg Canadeesche telephonisten aan toegevoegd. De tanks zouden weer van zich laten spreken. Een tankkolonne werd opgesteld op een aardeweg, 100 M. van het kanaal en evenwijdig ermede. Een Duitse M.G. [machinegeweer]-post alsmede verscheidene observatieposten waren gerepereerd aan den overkant en zouden onder vuur [worden] genomen. De huizenrij langs den [overkant van de] kanaaldijk, alsmede een fabriek moesten per sé worden vernietigd. Een na één komen de tanks aangerold, vurend met al hun middelen. Opeens vuurt een "Panzerschreck" [draagbaar Duits antitankwapen] uit de keldering van een der huizen aan de brug en treft een "Cromwelltank" [foto 10] die in brand schiet.

10. St.-Laureins, 25/09/44. Op deze foto is duidelijk te zien dat de stukgeschoten Canadese tank geen Cromwell maar een Sherman is. De losgerukste koepel ligt ontersteboven naast het pantservoertuig. (Kopie M. De Nève)

De bemanning springt er vliegensvlug uit onder dekking van geweervuur uit onzen post

Nr 2. Slechts twee Canadeezen waren licht gekwetst. Onder oorverdoovend lawaai springt een paar minuten nadien de tank in stukken, door het ontploffen der munitiekamer [hierbij sneuvelden de twee andere bemanningsleden]. Post 2 signaleerde de plaats waar het anti-tankwapen had geschoten. Heel den dag wordt het een schieten zonder einde. Mortieren, 25-pounders en 88- laten zich hooren.

Een '25 pounder' is een klassiek Brits veldgeschut op luchtbanden. Met '88-' bedoelt De Vuyst het berucht Duits 88 mm luchtafweergeschut, dat frequent als (zeer doeltreffend) antitankkanon werd gebruikt.

Huizen krijgen treffers en de grond wordt doorkorven door de inslaande granaten. Mitrailleurzen zingen in eentonig geratel en onophoudend rollen tanks naar den kanaaldijk, ondanks het gevaar van mogelijks opgestelde Duitsche bazooka's.

Een *bazooka* is een Amerikaans, draagbaar, 37 mm antitankwapen. Met een 'Duitsche bazooka' bedoelt De Vuyst wellicht een *Panzerschreck*.

Kelders en huizen aan den overkant hadden het hard te verduren [foto 11].

11. Moershoofde. De 'huizen aan den overkant' hadden het inderdaad 'hard te verduren'. (Kopie M. de Nève)

Rond 17 uur schijnt de vijand zich versterkt te hebben opgesteld in de huizen en kelders aan de [Moershoofde] brug. De tanks bijten duchtig van zich af en een sectie geweer- en mitraillette-schutters onzer mannen wordt opgesteld in een uitgraving van den dijk.

Intusschen gelukte den vijand er in nog een treffer te plaatsen op een [pantservoertuig dat] buiten gevecht wordt gesteld. Wij liggen 10 M. meer naar links en openen een goed gericht geweervuur op de keldergaten en vensters der huizen waarin de Duitschers zijn opgesteld. Emile van Pottelsberghe de la Potterie legt er met zekerheid een neer. Geen vijand durft nog zijn neus [te] toonen en onverbiddelijk vernietigt het geschut der tanks stelling voor stelling der Duitschers. Zij trekken opeens achteruit onder bescherming van een hagel mitrailleurkogels. Er komt rust aan den kanaaldijk. Aan onzen Dokter Lt. Hemeleers die samen met Aalmoezenier Verwilghen was komen kijken tot in onze stelling, de opmerking: "ça n'est plus la guerre, c'est un feu d'artifice!" Post 2 bericht ons dat een gekwetste of gedooide Canadees in den gang moet liggen van het 1^e huis, links van de brug. Ik vraag vijf vrijwilligers en ga hem halen. Het overschot der sectie dekt onze poging. Ongedeerd bereiken wij het huis. De jongen was reeds dood, doch nog warm. Begeleid door de muziek der fluitende kogels dragen wij hem binnen onze linies en brengen hem bij zijn makkers. Zonder verliezen bereiken alle manschappen hun cantonnement en lossen een half uur nadien de wachtposten af. Slapen doen ze slechts als ze tijd hebben. Twaalf uur wacht op de stelling en tusschendoor patrouilles of vuurgevechten.

26 September... Regelmatig wordt gepatrouilleerd langs den kanaaldijk. Zes honderd meter kanaaldijk ten [oosten] van de brug zijn verkend en worden in den dag door kleine patrouilles van drie tot vier man bewaakt. M'n sergeant, Maurice Van den Berghe (naam die te onthouden valt) ontdekt een inham recht over een kleine sluis, waar een groot vlot ligt gemeerd, tusschen twee waarnemingsheuvels in. Achter de heuvels bemerkt men loopgrachten en een weerstandseiland was gebouwd langs den rechterkant van den inham. Van daaruit vertrokken naar alle waarschijnlijkheid de patrouilles der Duitschers in onze linies. Een groote hoeve, 50 M. meer naar achter schijnt hun voor cantonnement te dienen. Het vlot laat me niet gerust en ik vraag toelating aan [commandant] De Bie om het te mogen halen. Hij zou er met de Canadeesche Majoor over praten en we zouden zien.

27 September... Rond 5 uur hevige beschieting van het dorp door Deutsche 88- en wellicht 105-kanonnen. Mispunt schijnt de school te zijn. De witte uniformen onzer mannen hadden den vijand toegelaten ons cantonnement te repereeren. Zijn artilleurs schijnen hun stiel slecht te kennen. De

huizen rechtover de school krijgen het hard te verduren, de hovingen achter de school worden doorploegd, doch de school zelf wordt als bij wonder niet getroffen. Onze artillerie [de Canadese] antwoordt. Uit post 1 (100 M. links van de brug) worden twee gewonden binnengebracht: Rémi Dhaese en André Rogge; schrapnells [granaatscherven] in arm en voet. Onmiddellijk worden zij vervangen. De Canadeesche [ambulance] evacueert ze naar het hospitaal na de eerste zorgen door onzen Dr. Hemeleers, bijgestaan door zijn brankardier Van den Berghe. Rond 8 uur blindganger op den koer der school. Opeens een knal, en brankardier Van den Berghe, in het hoofd getroffen door een schrapnell valt doodelijk getroffen ten gronde. De andere manschappen als bij wonder ongedeerd.

De voornaam van Dr. Hemeleers' brancardier was Aimable. Niet te verwarren met Sgt. Maurice Van den Berghe van de 2^e Sectie!

Een Canadeesche gevechtspatrouille was onder het artillerievuur over het kanaal geraakt en brengt ongeveer 30 krijgsgevangenen binnen.

Deze gevechtspatrouille was samengesteld uit twee pelotons van de C compagnie *The Lincoln and Welland Regiment*, onder het bevel van *Captain J. L. Dandy*. De overtocht begon omstreeks 05.30 uur. Moershoofde werd bereikt rond 06.00 uur. De patrouille keerde terug rond 07.00 uur met 15 krijgsgevangenen (en niet met 30!)

's Middags toelating om het beruchte vlot te gaan halen. Alles goed overlegd en ik besluit van er in volle dag om te gaan. Er bestond immers kans dat de Duitschers ons dan zeker niet zouden verwachten en wie niet waagt, niet wint... Ik vraag vrijwilligers voor dekking. M'n mannen zijn natuurlijk daar. Alfons Martens komt mij smeeken om te mogen meegaan. Hij zou daar 's anderen-daags sneuvelen.

Muisstil sluipen we naar de sluis en nestelen ons in de loopgrachten. Geen woord, geen geritsel mag er gehoord. Een korte waarneming: geen Duitschers komen te voorschijn. Daar gaan we.

Gewapend met revolver en [hand]granaat waag ik me op een éénmansvlot. Een kabel zorgde voor verbinding met mijn eigen jongens. Roeiend met een zware balk geraak ik aan den overkant. Komische noot in de affaire: op twee meter van den overkant geraak ik niet meer vooruit; het zweet gutst me van het gelaat en roeien jongens, roeien... "Raph, mag ik los laten?" roept men van den overkant... de kabel was te kort en een van mijn mannen had het andere eind vast. Dat moet je tegenkomen op zoo een vaartochtje. Onder dekking van den kanaaldijk geraak ik aan den fameuzen inham. M'n mannen houden de wacht, het geweer jeukend aan den schouder. Het fameuze vlot lag

verdorie vast met kettingen aan heipalen. Dan maar getracht de heipalen er uit te trekken. Een, twee, drie en nog een, plomp... daar lig ik 't water in. Ik geraak weer op het vlot en... daar gaat de laatste heipaal eruit. Totnogtoe geen Duitschers te zien; de stelling schijnt verlaten. Daar is het vlot los. Een vlugge verkenning op het land, tusschen de heuvels. Het zijn echte kijkposten met daaronder een stevige schuilplaats. Op den top beletten takken den eventueel opgestelden waarnemer te zien. En nu is het meer dan tijd. De vloten gauw aan mekaar vastgebonden en daar gaan we naar den overkant. Hier komt een lachend gezicht mij aanmoedigen. Middenin gekomen werp ik den tros kabel naar den overkant en men trekt me... 't water in. Weer op 't vlot gescharreld, aan den overkant geraakt, vloten vastgelegd en vliegensvlug de loopgracht in. De "farce" was gelukt: ze waren hun vlot kwijt. Zonder verliezen trokken we naar huis. De Canadeesche majoor schatert als hij 't hoort en feliciteert ons hartelijk voor het waagstuk. Andermaal was de maquisstrategie een succes: doen wat men (militair gesproken) nooit zou doen en wat de vijand dus zeker niet verwachtte. 't Geluk is voor de durvers.

28 September... Steeds afwisselend granaten en kogels. Onze waarnemingsposten controleeren gansch de Duitse stellingen.

's Namiddags patrouille naar de sluis. Thans is het weerstandsnest volledig bezet. M.G.'s en Smisers [*Schmeissers*, Duitse machinepistolen] ratelen. Een vuurgevecht heeft plaats. Drie Duitschers worden met zekerheid neergelegd. Alfons Martens sterft hier den heldendood. Een Canadeesche sergeant krijgt een schot door de wang. Het was er echt warm geweest. Zwoegend brengen we onzen dooden makker alsmede de Canadeesche vriend naar het cantonnement. Het was weer op zijn eigen dringend verzoek dat onzen dapperen Martens met de patrouille mee was. Steeds was hij er bij als er, zooals hij het noemde: "eens iets te doen was". Beste Alfons, nooit zullen uwe makkers U vergeten.

29 en 30 September... De waarnemingsheuvel waar het "vlot" werd gehaald, en omgeving, worden door artillerie stuk geschoten. Wij installeerden ons op den kerktoren teneinde niets van het spektakel te missen. Voltreffers slaan in, heel den boel wordt prachtig opgeruimd. Hier en daar zien wij Duitschers uit hun holen kruipen en wegloopen. Van daar uit zal wel niet veel meer door den vijand worden verricht.

Gansch den dag, bij onregelmatige tusschenpoozen artillerie- en mortiervuur. Geregeld tanks naar den kanaaldijk. Dagelijks dezelfde posten bezetten en de gewone patrouilles. Hoe graag zouden we eens over den dijk gaan kijken. Intusschen worden onderhandelingen ingezet, teneinde regelmatig opgenomen te worden als Belgian Company in den schoot der tankbrigade. Onze

witte A.B.- overalls waren inderdaad reeds deerlijk gehavend en werden zoo gemakkelijk opgemerkt door den vijand. De meesten onzer jongens hadden geen schoenen meer aan hun voeten.

“Om minder op te vallen, hadden de Canadezen ons aangeraden ons wit uniform met modder te camoufleren”, vertelde me Maurice Pringels. “Na enkele dagen bleef er nog weinig over van onze overalls!”

1 Oktober... De onderhandelingen hebben succes. Iedereen zal volledig geëquipeerd worden. Dezelfde “rations” (rantsoenen) voor onze A.S.- jongens als voor den geallieerden soldaat. Een splinternieuw [Canadees] uniform en vooral schoenen met daarbij een Engelsche bewapening zullen den “Groupe Mobile” eens in ‘t nieuw steken. Daarbij de verzekering van te mogen meedoen tot het einde van den oorlog.

Intusschen ging het gewone leven z’n gang. Zware obussen slaan in, op en rond de Kerk. Het vuur was nochtans fel in hevigheid verminderd. Regelmatig brengen de wachtposten berichten binnen.

2 Oktober... Alles wordt gereed gemaakt voor het vertrek naar Maldegem waar iedereen afdoende zou worden uitgerust. Er is spanning bij de jongens. Rond den middag wordt nog een gekwetste binnen gebracht uit post 1. Mortiersplinters in arm en dij. ‘t Is onze krullekop Willy Viaene. Binnen een paar weken ben ik terug, hoor jongens! roept hij.

Willy Viaene, Maurice Pringels en Aimable Van den Berghe behoorden tot het peloton van o/lt. Frans Versyp (‘Minouche’).

Rond 14 uur worden alle posten afgelost door Canadeezen en daar zijn we weg naar Maldegem. Hier wordt het passen en meten van uniformstukken. Vandaag geraken we zeker niet klaar. Onder toezicht van den Belgischen [verbindingsofficier] der Brigade Piron, [Captain] Rendal, geraakt bijna iedereen in khaki. Voorloopig wordt nachtkwartier genomen in de school. Onze manschappen zouden eindelijk eens rustig slapen. Geen wacht, geen patrouilles, alles was door onze Canadeesche vrienden in order gebracht.

3 Oktober... De laatste mannen worden in uniform gestoken, voorloopig zou het zich daarbij beperken. Een peloton G-mannen komt hier ook zijn uitrusting halen.

‘G - mannen’ waren verzetsstrijders die tot de Groep G (*Groupe Général de Sabotage de Belgique*) behoorden.

Fier als pauwen paradeeren de A.S.- jongens door een dood Maldegem. Hier en daar wordt een kleermaker onder den arm genomen voor aanpassing van een te groote broek of bloes [battledress]. Anderen bezoeken de fotograaf. "Goed voor op ons doodsbeelde" roept Jules Laforce...en 't werd ongelukkiglijk waar voor hem.

We krijgen ook vandaag nog volledig rust en zouden eerst morgen naar 't front trekken te Moerkerke als "Belgian Company" van het "Lake Superior Regiment" [van de 4^e Canadese pantsersdivisie]. Onz' aller kameraad, E.H. Aalmoezenier Verwilghen, wordt door zijn Bisdom teruggeroepen, en gelukkiglijk vervangen door een man van zijn formaat, den E.H. Aalmoezenier Charles de Potter.

4 Oktober... Om 10 uur vertrek naar Moerkerke per camion. Op een paar kilometer vóór de gevaarlijke zone wordt halt gehouden, contact genomen met den commandeerenden Majoor, een stevige Engelsche breakfast genomen en iedereen overgeladen op scoutcars [verkenningvoertuigen]. Te Scheewege iedereen afgeladen en H.Q.- vergadering met de Canadeesche [verbindingsofficieren]. We kregen [de ganse compagnie] een eigen sector te verdedigen op 400 M. van het kanaal [Schipdonkkanaal] en over een breedte van nagenoeg 800 M.

Vandaag arriveerden volgens het *War Diary* van *The Lake Superior Regiment*, "85 Belgian patriots." Ze werden aan de C compagnie gedetacheerd.

De twee kanalen [het Schipdonk- en Leopoldkanaal], slechts door een dijk gescheiden waren door den vijand [eenheden van het *Grenadierregiment 1038*] bezet. Alle dijken overvloedig met struikgewas begroeid. Uiterst rechts, een klein laagstammig boschje [ten oosten van de Leestjesstraat]. Vóór den dijk [de Schipdonkvaart-zuid] alle 50 M. verscheidene bovengrondsche weerstandseilanden. Het terrein poldergrond, doorkorven met diepe, boordevolle grachten, omzoomd met struikgewas en afgepaald door regelmatige rijen hoge boomen. Achter ons, hier en daar een alleenstaande hoeve. Links van ons een Canadeesche Compagnie en rechts van ons een Engelsche [er lagen toen uitsluitend Canadese eenheden in die sector!].

De stelling die we overnamen werd totnogtoe slechts door [*Bren carriers*] verdedigd; alle 300 M. een [*Bren carrier*], als weerstand eiland opgesteld. Gebrek aan manschappen deed zich ook hier gevoelen. Sinds D-Day hadden de jongens heel wat verliezen geleden en nooit versterking gehad.

Op 13 september jl. hadden 4 compagnies van het *Algonquin Regiment* de dubbele kanalen bij Moerkerke met canvas aanvalsbotten overgestoken (tussen de Molentje- en Jacxsensbrug).

Toen de vijand 's anderendaags in de tegenaanval ging, werd de situatie van de *Algonquin's* vlug hopeloos en moest tegen de middag de aftocht worden bevolen.

Drie dagen later verliet het gehavend *Algonquin Regiment* Moerkerke en werd de sector alleen nog door enkele *Bren carriers* van het 1° bataljon *The Lake Superior Regiment* bewaakt. Zij waren niet op D-Day ontscheept, zoals De Vuyst schrijft, maar meer dan een maand later!

Er ging gejuich op als de "Belgian Boys" hun aflosten. Regelmatig kwamen Duitse patrouilles door hun linies. Vorige nacht werd een patrouille vernietigd, 200 M. achter de stelling die we zouden innemen. In conferentie met de [verbindingsofficier] zou peleton "Raph" de linkerkant van den sector voor zich nemen en peleton "Minouche" den rechterkant. Op de kaart wordt de te bezetten plaats aangeduid.

Met een paar man ga ik op verkenning naar mijn sector. Pas aangekomen worden we onder vuur genomen door een Duitse patrouille die op 100 M. van onze stelling doorkwam. Onmiddellijk plakken we aan den grond en een goed geweervuur doet den vijand terug trekken. Twee Duitschers worden zichtbaar gekwetst. Zelf hebben we geen verliezen of gewonden. De verkenning wordt voortgezet en de plaatsen aangeduid waar de manschappen zich zouden ingraven. Alle 70 M. een kuil voor twee man, dag en nacht te bezetten. Aldus bezetten we 6 kuilen, hetgeen me zou mogelijk maken de manschappen om de 12 uur af te lossen. Mijn P.C. [poste de commandement] neem ik in een boerenhof, 100 M. achter deze lijn. Vijf minuten nadien zijn alle manschappen reeds aan het graven en tegen dat de duisternis invalt zijn alle kuilen bezet en weet ieder zijn vuursector, en terugweg. Vóór de lijn bevindt zich een diepe gracht afgeboord met on dicht struikgewas. H.Q. der Compagnie 150 M. meer naar achter in een groote hoeve.

Heel den avond en heel den nacht concentreert de vijand een hevig mitrailleurvuur op onze stellingen; af en toe hun verwoede mortieren. Rond middernacht poogt een vijandelijke patrouille door te breken; het bleef bij een poging.

In werkelijkheid slaagde de Duitse patrouille erin de kanalen om 02.20 uur over te steken en zich in hinderlaag te leggen: hierbij sneuvelde de Canadese soldaat Woodbeck en werd een andere gewond.

De toestand werd zoo ernstig, dat twee [*Bren carriers*], voorzien van een zwa-

re [*Browning*] mitrailleur aan mijn peleton worden toegevoegd. Van 50 M. achter onze stelling, bestoken zij den vijand met licht-, brand- en doorborende kogels. Het wordt een wonderlijk schouwspel: van links en rechts vliegen brandende strepen door de lucht. Op 't einde van hun vlucht, zetten de kogels zich in de hoogte en vormen een echt vuurwerk. Na een goed uur leggen ze de Duitse zware M.G.'s het zwijgen op. Het wordt een helsche nacht. Onze mannen kijken hun oogen moe in den donkeren nacht; de schietsector van 75 M. is zoo wijd voor twee man. Gelukkig waren onze jongens van geen klein gerucht vervaard en beten duchtig van zich af.

5 Oktober... Rond 3 uur doe ik mijn derde ronde der posten. Alles is O.K.; om de beurt wordt gewaakt en als er te schieten valt zijn allen daar. In den morgen wordt er met man en macht aan de verbetering der schietstellingen gewerkt. De grootste zorg wordt besteed aan de camouflage. Ook het cantonnement wordt volledig in orde gebracht. De P.C. der compagnie wordt versterkt door twee, door Canadeesche soldaten bemande, [*Bren carriers*], waarvan [er] één voorzien [is] van een radiopost Nr 18. Drie Canadeesche seiners onder bevel van een sergeant worden bestendig aan ons hoofdkwartier verbonden, voeg daarbij twee Canadeesche [verbindingsofficieren].

Ik krijg opdracht contact te nemen met de [Canadese pelotonscommandant], links van mijn stelling. Deze had zijn secties derwijze opgesteld dat hij desnoods de vijand in enfiladevuur [overlangs] kon nemen vóór onze stelling. Van ons was hij gescheiden door een diep overstroomde landweg van zes M. breed. Met vier man trek ik er op uit, en ga in patrouille rechtdoor tot op 30 M. van den kanaaldijk [Schipdonkvaart-zuid]. De Duitschers schijnen ons niet opgemerkt te hebben. Vandaar geraken we bij onze [Canadese] burenen. Lt. Brown commandeert het peleton. Wederkeerig wordt de bezette schietsector aangeduid en hij kijkt verwonderd op als hij verneemt dat wij ongehinderd tot dicht bij den kanaaldijk zijn geraakt. Na alles goed overwogen te hebben en een radioberichtje naar het H.Q. gaan we samen den kanaaldijk verkennen. Mijn 4 [mannen] en zijn sergeant vergezellen ons. Onmiddellijk vóór den dijk liggen twee bovengrondsche M.G.- stellingen omringd door prikkeldraad. Deze zijn klaarblijkelijk niet bezet. Ongehinderd geraken we er over en duikelen in het struikgewas. Voorzichtig kruipend geraken we boven. Een bovengrondsche M.G.- put laat ons toe ongezien op den dijk te geraken en van daaruit het kanaal te verkennen. Links en rechts doorkerven loopgrachten den kanaaldijk. Hier en daar een betonnen dek erover [foto 12].

12. Schipdonkvaart-zuid, 26/4/99. Dit zijn de resten van de voormalige loopgraaf - met 'een betonnen dek erover' - welke mijn zoon Patrick op en 400-tal meters westwaarts van de Leestjesstraat vond. (Foto J.-P. Marchal)

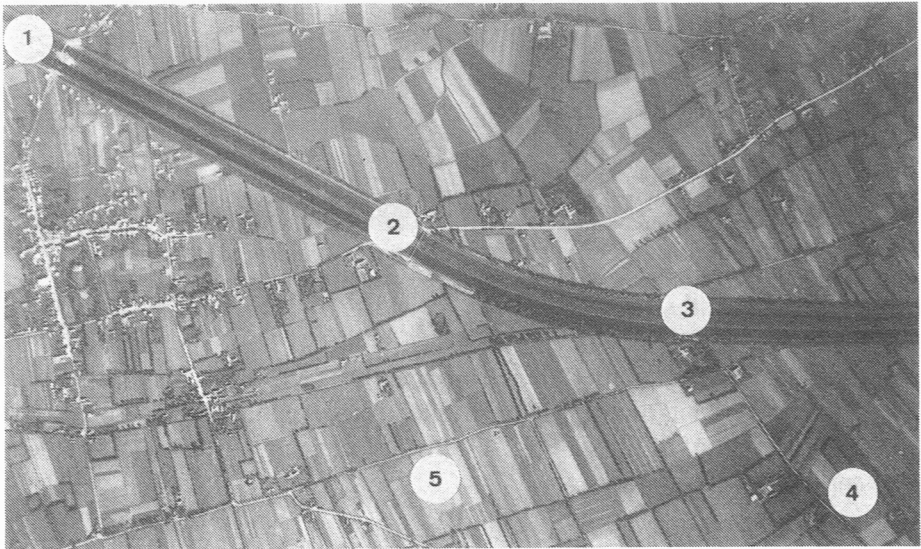
Links van ons, 200 M. verder, de gesprongen brug [de Jacxsensbrug]. Vóór ons, aan den overkant, dichte wilgenstruiken [op de middendijk]. Om de 40 M. een loopgracht of M.G.-stelling. Geen Duitschers te bespeuren. Aan den overkant ligt een [roeiboort].

Voor alle duidelijkheid: die boot lag aan de zuidoever van de middendijk.

Drie honderd meter meer naar rechts nog een boot. In de hoogstammige boomen op den [midden]dijk repereeren we twee observatieposten. Laddersporten zijn op de boomen genageld om er gemakkelijk op te geraken. De [midden]dijk schijnt verlaten. Het ware wel interessant te weten of de loopgrachten langs onzen kant [de Schipdonkvaart-zuid] in gebruik zijn. Ik besluit het er maar op te wagen en eens te gaan kijken. Oppassen voor [boobytraps] is de boodschap.

In een sprong zit ik er in. 't Geluk is met mij. Links en rechts op 10 cm. van den grond, op hoogte van de heup en manshoogte, overal dunne metalen draadjes verbonden aan verborgen [hand]granaten. Een draadje aangespannen en daar ging de lading. Ik was er juist tusschenin gesprongen. Voorzichtig ontlaad ik alle granaten en leg ze voorzichtig weer op hun plaats. Meter voor

meter onderzoek ik den loopgracht. Opeens draait hij vrankweg naar den kanaalrand toe. Hier is een betonnen bunker gebouwd met uitzicht tot op een meter van den kanaalrand. Om te eindigen een “Holzmine” [Duitse houten landmijn]. Gelukkig vindt ik het ontstekersmechanisme en kan ze eveneens ontladen. Die loopgracht is thans bruikbaar voor ons, en de Duitschers zullen zich wel onthouden van erin te komen. Opeens een bui van een Duitse mitraillette. Ik bemerk rookwolkjes op 30 M. schuins over mij, doch kan den schutter niet ontdekken. Waarschijnlijk hebben onze mannen zich teveel blootgegeven. In een wip zit ik weer bij mijn manschappen. Niemand is gekwetst. We nemen afscheid van onze [Canadese] vrienden en vervoegen zoo vlug mogelijk ons cantonnement [foto 13].

13. Luchtfoto van de *Belgian Company's* sector te Moerkerke (Nationaal Geografisch Instituut, 1952). Het peleton 'Raph' patrouilleerde tussen de Kleverstraat (5), de Jacksensbrug (2) en 'Fort Raepschot' (3). De sector van het peleton 'Minouche' lag ten oosten van de Leestjesstraat (4).

De Duitschers houden dus onze kant van het kanaal niet regelmatig bezet en komen alleen in patrouilles en per boot over om ons het leven zuur te maken. Nauwkeurig een schets gemaakt en het resultaat der verkenning erop aangeduid. Onze [verbindingsofficier], Lt. Johannesson komt ons persoonlijk gelukwensen samen met de aan de [compagnie] verbonden Intelligence Officer [inlichtingenofficier] den Heer Elslander.

Onze landgenoot Wally Elslander had vrijwillig dienst genomen in het Canadees leger en was toen aan het *Lake Superior Regiment* gedetacheerd.

Om 18 u. 15 komt een sterke Duitse patrouille in het zicht. Ons radiopostje is hier van groot nut. Gauw zenden we een melding door naar Lt. Brown en [het] H.Q., en pakken de patrouille met onze beide peletons in enfiladevuur. Het wordt te warm voor de “grijzen” en ze trekken terug naar ‘t boerenhof aan den dijk [foto 14].

14. Moerkerke, 23/9/97. ‘Het boerenhof aan den dijk’ of ‘dijkhoeve’. “*Er is aan het gebouw weinig veranderd*”, vertelde me Maurice Van Damme. “*Alleen de stallingen zijn verdwenen. Zij werden in oktober ‘44 door verzetstrijders in brand gestoken.*” (Foto J.-P. Marchal)

Vandaar uit bestoken ze onze individuele putten met zwaar M.G.-vuur. Had- den we nu maar een mortier of twee in ons bezit, ze zouden al dat lawaai niet maken. Heel den avond en nacht wordt het weer een schieten zonder einde. Alle nachten bezetten de Duitschers quasi alle M.G.- nesten aan onzen kant van het kanaal.

Dankzij de bereidwillige medewerking van Maurice Van Damme uit Moerkerke, slaagde ik erin ‘t Boerenhof aan den dijk’ terug te vinden: het noemt ‘Fort Raepschot’ en is gelegen aan het einde van de Kle- verstraat, richting Leestjesstraat.

6 Oktober... ‘s Morgens, ‘t was ongeveer 2 u. 30, schijnt de hel losgebroken rechts van ons, een paar kilometer verder.

Wat De Vuyst toen hoorde was het kanongebulder van de Canadese artillerie die omstreeks 03.30 uur de start inleidde van *Operation Switchback*, de opruiming van de *Festung Schelde-Süd* (de 'zak van Breskens').

Om 05.25 uur werd het artillerie- en mortiervuur verlegd en kwamen 11 *Wasps* (vlammenwerper op een *carrier* gemonteerd), iets ten zuidoosten van de wijk Strobrugge, in actie. Weldra stond de noordelijke oever van het Leopoldkanaal in vuur en vlam. Kort daarna staken 2 compagnies van het *1st Battalion The Canadian Scottish Regiment* in stormboten het Leopoldkanaal ten noorden van de wijk Middeldorp over. Gelijktijdig slaagden ook, ten noorden van de wijk Moerhuize, eenheden van *The Regina Rifles Regiment* erin de noordelijke oever te bereiken.

Heel den morgen ontploffingen van inslaande granaten en geratel van mitrail-leusen. Tot den middag blijft alles kalm in onze sector. De mannen wroeten aan hun putten of trachten een weinig te slapen. De helft der sectie is steeds op wacht. Ik word in conferentie geroepen en men vraagt mij een patrouille om de omliggende M.G.- nesten der dijkhoeve te onderzoeken. Met Jules Laforce, Lucien Eggermont en Jérôme Bruggeman vertrekken we rond 14 uur. Lt. Brown wordt per koerier verwittigd over ons uitstapje. De mannen morren omdat ik er slechts drie meeneem; ze zouden zoo graag er allemaal bij zijn. Langs de met struiken omzoomde grachten gaan we in kolom per één voor-zichtig en goed-kijkend verder. Eén voor één worden de weerstandseilanden onderzocht. Geen enkel blijkt ondermijnd (of *booby-trapped*) te zijn; besluit: ze zijn wel degelijk in gebruik. Oppassen is de boodschap. We zijn thans op 50 M. van den kanaaldijk en rechts van ons 70 M. van ['Fort Raepschot']. Nog twee M.G.- putten zijn te onderzoeken; allen zijn boven den grond ge-maakt, daar ge reeds een spade diep [in 't] water zit. Daar kraakt een geweerschot uit ['Fort Raepschot'] afgevuurd en mijn vriend Lucien Eggermont zakt huilend neer. Ik trek hem in dekking. Kogels fluiten in de ronde. Bloed zijpelt uit zijn linkerdij. Hij geraakt bewusteloos, moeilijk geluk ik er in een noodverband te leggen. Intusschen gaat Bruggeman hulp halen. Het schieten houdt aan. Thans worden we ook van op den dijk onder vuur genomen. De kogels ploffen in den aardenwal van den M.G.- put of fluiten er over. De stelling geeft ons goede dekking en we plaatsen ons zoodanig dat ze ons abso-luut niet raken kunnen. Laforce houdt ze in 't oog en weet precies hun stelling te repereeren. Hij kan echter niet vuren zonder zich bloot te geven; daarom beveel ik hem van zich rustig te houden tot er hulp komt. Intusschen smoren wij een sigaret. Onze gekwetste makker komt bij zich zelf: "ah! Raph," zegt hij "Oh Kay, nu ben ik gerust" en daar verliest hij terug het bewustzijn. De jongen heeft veel bloed verloren. Het schot is dwars door de dijk gegaan, doch

zal waarschijnlijk het been niet geraakt hebben, daar hij zijn teenen kan bewegen en de knie. De jongen is gerust. Een der moreele factoren die onze jongens die onbezorgdheid en durf gaf, die hen in alle omstandigheden kenmerkte, was de zekerheid dat Raph bij hen was in alle gevaar, en nooit iemand in den steek liet. Zoo kregen ze een rotsvast vertrouwen in hunnen aanvoerder, vooral gezien de "factor" geluk, totnogtoe steeds met hem was geweest en hem de roep van "onkwetsbare, gelukkige tap" gaf. Met een scherts en een glimlach op het gelaat, deden onze jongens de gevaarlijkste jobs; alsof het om een spelletje ging. Fijne kerels waren dat allemaal.

Daar komt een sectie versterking aangesprongen, van struik tot struik, van gracht tot gracht. Thans nemen we de gerepereerde vijandelijke schietstelling onder vuur en onze jongens kunnen ongehinderd nader komen. Een [*Bren carrier*] volgt in [de] achterhoede. Aan het hoofd van onze manschappen natuurlijk den dokter en E.H. Aalmoezenier, die beide prachtmensen gaven zich totaal aan onze A.S.-boys, waar ze ook lagen, steeds waren ze bereid de noodige hulp te geven die ze dachten goed te zijn. Ook van hen wisten de mannen dat ze op hen rekenen konden. Al dat schieten was toch voor den grootsten hoop maar bangmakerij, beweerde onzen lachenden Aalmoezenier. Eggermont, na een nieuw noodverband van onzen dokter, wordt op een berrie tot aan den [*Bren carrier*] gebracht; zonder verdere verliezen bereiken we, op bevel, ons cantonnement. De Dijkhofstede ['Fort Raepschot'] moest tegen onzen wil, worden uitgesteld tot den volgenden dag. Ik breng verslag uit aan den [compagniescommandant] en [verbindingsofficier]; ['Fort Raepschot'] moet morgen totaal onderzocht en bezet, gansch den dag. All right, men mag op ons rekenen. De gewonde wordt afgehaald per [ambulance].

Heel den avond tot rond 21 uur blijft alles kalm, waarna opnieuw de hel losbreekt. Na middernacht komt een lichte nevel opzetten. Het is koud en vochtig. Gelukkig krijgen we een rantsoen rum voor de mannen.

Dagelijks kregen de Canadezen rantsoenen rum...om de vochtige kilte te overwinnen en... de strijd lust aan te wakkeren!

Tijdens mijn eerste ronde kan ik iedereen tevreden stellen met een goeie borrel. Onze Aalmoezenier komt in den loop van den ochtend nog een druppel brengen. Het doet deugd aan de mannen. Heel de nacht patrouille bedrijvigheid van den vijand en zijn gehate M.G.'s.

Joseph DE VUYST
(aanvullingen en verbeteringen door Jean Paul Marechal)
('t vervolgt)

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 35

Op 25 november 1897 stelde Louis Maeterlinck in de rubriek "Schilderijen - Museum voor Schilderkunst, n° 114 - XVIIe eeuw" in het Frans een fiche op over

De Verheerlijking van de Maagd door Nicolaas De Liemaekere, gezegd Roose.

De Maagd, de handen gevouwen, wordt opgelicht door de engelen. Jezus Christus aan haar rechterzijde en God de Vader aan haar linker, plaatsen de kroon van Vorstin van de Hemel op haar hoofd.

Op het onderste deel van het doek spelen engelen, gedrapeerd in rijke weefsels en in een houding vol noblesse, op diverse muziekinstrumenten.

Heel dit deel waarin de meester beroep doet op de meest schitterende middelen van zijn palet, werd behandeld met een voornaamheid die zelden geëvenaard werd in zijn andere producties.

Dit doek, dat behoort tot de mooiste periode van het artistiek leven van De Liemaekere, werd destijds door de Stad in bewaring gegeven aan de St-Niklaaskerk. Het werd in 1876 teruggegeven en voorlopig gedeponereerd in het lokaal van Sint-Agnete.

Bij zijn indiensttreding in 1881 werd de huidige conservator getroffen door de pracht van dit werk en liet het overbrengen naar het Museum waar het onmiddellijk geplaatst werd. (Tussen haakjes gezegd: de conservator in kwestie is de opsteller van deze fiche.)

Dit doek komt niet voor in de catalogus van A.P. Sunaert, maar draagt het n° 114 in de nieuwe inventaris opgesteld door M.L. Maeterlinck. Nicolaas De Liemaekere is een zonderlinge colorist wiens werken de liefhebber treffen door hun bijzonder karakter.

Leerling van zijn vader, een glasschilder, is hij de enige van onze Gentse schilders die nooit zijn geboortestad verlaten heeft. Dit was misschien het geheim van zijn originaliteit.

De traditie vertelt ons dat, toen Rubens door de St-Michielsgilde naar Gent geroepen werd om de val van de engelen te schilderen, zei, verwijzend naar De Liemaekere: "Wanneer men zulk een mooie roos bezit heeft men geen vreemde bloemen nodig."

Geboren in Gent in 1575, werd hij vrijmeester-schilder in 1624, Deken in 1628 en 1636. Samen met G. de Craeyer werkte hij aan de triomfboog die opgericht werd voor de plechtige intrede van Kardinaal Ferdinand van Oostentijk.

Hij stierf in Gent in 1646.

De Inzegening van Sint-Nicolaas in de St-Niklaaskerk te Gent, wordt beschouwd als zijn meesterwerk.

Nota van de Redactie: Spijtig genoeg leende de afbeelding op de fiche zich niet tot reproductie.

HET LAATSTE OORDEEL (DIEST, STEDELIJK MUSEUM) VAN LIEVEN VAN DER CLYTE

In 1986 publiceerde ik een artikel in Meer Schoonheid¹ . over het Laatste Oordeel geschilderd in 1413 door de Gentse kunstenaar Lieven Van der Clyte voor het Gravensteen, waar de Raad van Vlaanderen zetelde. Blijkbaar is deze publicatie weinig toegankelijk en bijna onbekend, daar ik regelmatig vragen krijg in verband met dit artikel. Het belang van het Laatste Oordeel is niet te onderschatten daar dit een invloed had op Van Eyck, Van der Weyden, Justus van Gent, Bosch, enz.. Verder vertoont dit werk een typische Gentse iconografie. Om die reden geven we hier een korte beschrijving van de kunstenaar en dit Laatste Oordeel dat zich thans bevindt in het Stedelijk Museum te Diest.

Lieven van der Clyte kreeg zijn opleiding te Gent in 1383. In 1406 werd hij vermeld als schilder te Gent² . Hij bewoonde een huis aan de Lange Munt. In opdracht van de Raad van Vlaanderen, die gevestigd was in het Gentse Gravensteen, schilderde hij in 1413 het Laatste Oordeel, dat thans bewaard wordt in het Stedelijk Museum te Diest

Dit Laatste Oordeel is een gerechtigheidtafereel en moest er de Raadsheren aan herinneren dat ook zij ooit zouden beoordeeld worden voor de Opperste Rechter.

Centraal troont Christus op de regenboog, symbool van de opklaring na de apocalyptische storm. Typisch voor de Gentse kunst is de afbeelding van Christus die zijn wonden laat zien i.p.v. de houding 'ga weg verdoemden, kom tot mij gezegenden'. Deze houding en ook het rood kleed verwijzen naar de Ecce Homovoorstelling. Het weekgemoduleerde gelaat van de Heiland is sterk contrasterend in vergelijking met de expressieve hoofden van de apostelen. Het is samen met o.a. de tunica van St.-Michaël een restauratie van 1482 door Augustijn de Brune³ .

Dit gelaat werd volledig gewijzigd naar de apocriefe Romeinse brief (een 14de eeuwse vervalsing) van Lentulus, de voorganger van Pontius Pilatus, waarin Christus hoofd beschreven werd met wijnkleurig donker haar met een middenstreep dat recht tot aan de ogen naar beneden hangt en onderaan gekruld en rooskleurig tot op de schouders hangt. Zijn voorkomen was edel en aangenaam: neus en mond hadden geen gebreken. De baard welke dubbel gepunt was, was vrij overvloedig en had dezelfde kleur als het haar. Opvallend waren zijn heldere blauwe ogen. Deze brief werd omstreeks 1430 bekend in onze gewesten en heeft duidelijk sporen nagelaten in de schilderkunst (o.a. Van Eycks Christushoofd: Berlijn, Brugge)⁴ .

Lieven Van der Clyte: Laatste Oordeel (230 x 186 cm). Diest, Stedelijk Museum.

De figuur is zeer symmetrisch opgesteld: de armen t.o.v. de regenboog, het Hoofd met de kruisnimbus t.o.v. de aarde. Deze ronde aardbol is half doorsneden, waarop een transparante wereldglobe staat. Hij is in drie verdeeld, wat verwijst naar de toenmalige drie bekende werelddelen: Afrika, Europa (boven) en Azië (beneden).

Onder de Verlosser knielen Maria met de traditionele blauwe mantel en witte hoofddoek (Haar attriboot van maagdelijkheid) en Johannes-de-Doper met het boetekleed. Zij worden niet zoals traditioneel in de hemel afgebeeld, maar op de aarde. Typisch voor de Gentse iconografie tronen deze voorsprekers

niet in de hemel, maar op de aarde. Deze opstelling samen met de Ecce Homo-houding, vinden we terug op de sponden van de Gentse praalgraven ⁵.

De engelen rond de Heiland staan in voor het goede verloop van het laatste gerecht. Zij wekken met hun bazuingeschal de doden op en staan in voor de goede verdeling van de zondaars. Naast bazuinen zijn ze ook afgebeeld met passieinstrumenten.

Achteraan drijft St.-Michaël met zijn attriboot de kruisstaf de verdoemden in de hellemuil. De duiveltypes sluiten nog nauw aan bij de 14de eeuwse voorstellingen: staart, klauwen, vlerken, vuurogen en stieren- (= symbool van onkuisheid) of geiten- (= symbool van geilheid) horens. Ze zijn anthropo- of zoömorfisch opgebouwd (= zien eruit als deels mens, deels dier). Met hun tweede gezicht op de buik of op hun achterste kunnen ze lagere instincten uitdrukken.

Onder St.-Michaël zien we een duivel met vleermuisachtige (= symbool van den boze) vleugels (zoals bij de eyckiaans New-Yorkse diptiek). Hij heeft een hondskop (helse honden pijnigen zondaars in de hel), een schubachtige staart (symbool voor twistziek of kijfachtig) en sporen van een haan (symbool van dwaasheid, onkuis, laster en vechtlust).

Ongedwongen zitten de apostelen vrij op de grond in een trapeziumvormige opstelling. De leegte in hun midden is te verklaren door het feit dat deze opstelling teruggaat op een Pinkstertaferel (o.m. een atelierminiatuur van de Meester van de Maarschalk de Boucicault in de Walkers Art Gallery Ms 260, f° 123), waarbij de Mariafiguur in het midden werd weggelaten (= leegte). Zeer mooi is het handenspel. Behalve St.-Jan-de-Evangelist hebben ze allemaal baarden. De houding van deze apostel heeft duidelijk als inspiratiebron gediend voor Bosch "St.-Jan op Patmos". De tengere figuren van de overledenen die uit kuilen kruipen staan zeer dicht bij de naakten op Bosch' Tuin der lusten.

Eén van de doden, een geraamte, raapt zijn beenderen (die Magere Hein maai-de) bij elkaar; dit detail treffen we nog aan bij Barend van Orley's Laatste Oordeel (Antwerpen, Kon. Museum voor Schone Kunsten).

De hemel werd afgebeeld als een kerk in Scheldegotiek. De rondvorm gaat terug op de tempel van Omar in Jeruzalem. Voor het kerkportaal bemerken we o.m. een man met een prinsenkroon en een vrouw met een gravinnenkroon. Het zijn Filips de Stoute (1342-1404), hertog van Bourgondië, met zijn gemalin Margaretha van Male (1349-1405), gravin van Vlaanderen.

Wat de stijl betreft mogen we stellen dat het werk zeer beheerst en met een soepele uitvoering in een verzorgde stijl is uitgevoerd. Wat opvalt is de zin voor rust en symmetrie. Het werk vertoont technisch alle kenmerken van de kunst van net voor Van Eyck: de gouden stralen uit de wonden van Christus (cfr. Calvarie met Maria en schenker, Brugge, St.-Salvatorskathedraal⁶), de gou-

Lieven Van der Clyte: Laatste Oordeel, detail van de Hemelpoort.

den achtergrond, de ingekraste lijnen in de krijtgrond van de preparatie (Calvarie der Huidevetters, Brugge Groeninge ca.1410).

Het koloriet dat vooral bestaat uit rode en blauwe kleuren van de gewaden en een mosgroene achtergrond, brengt direct de Meester van de Gentse Calvarietripteek en Hugo Van der Goes voor ogen. Het realisme van de apostelen afgebeeld als werklieden herinnert direct aan Van der Goes en Justus van Gent. Op de zoom van Christus' kleeft lezen we een mengeling van Griekse en Latijnse

karakters. Mogelijks gaat dit terug op de Pontificale, een boek dat gebruikt werd tijdens de plechtige concentratie van een oratorium. Deze mengeling van lettertekens treffen we ook aan op de Christusfiguur van het Lam Gods, de polyptiek van Van der Weyden (Beaune, Hôtel de Dieu) en op een kopie (Urbino, Palazzo Ducale) naar Justus van Gent *Communie der apostelen*.

Het werk heeft een duidelijke invloed gehad op de eyckiaanse school. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de New-Yorkse diptiek: dezelfde houding en bloedkleed van de Christusfiguur, de nerveuze plaatsing van de handen van Maria en St.-Jan-Baptist, de tengere proporties van de naakten die uit de kuilen kruipen. We treffen bij dit *Laatste Oordeel* dezelfde techniek aan als bij Van Eyck: nadat de tekening aangebracht was en bedekt werd door een doorschijnende loodwit laag, werd in tempera de basiskleur aangebracht. De schaduwpartijen die donkerder waren, verkreeg men door glacis (= doorschijnende olielagen) boven elkaar aan te brengen. Het verschil met Van Eyck is dat bij dit werk de onderliggende tekening nog is ingekrast, wat verwijst naar de internationale stijl van het begin van de 15de eeuw.

Ook Van der Weyden inspireerde zich voor zijn *Laatste Oordeel* (Beaune, Hôtel de Dieu) op dit paneel: dezelfde figuur van Maria, tengere figuren die uit kuilen kruipen, het opschrift op het kleed van Christus.

Het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen bewaart een paneel waarvan het bovenste deel een kopie is naar het werk te Diest. Het onderste deel van dit Antwerps werk stelt de “Zeven Werken van Barmhartigheid” voor. Deze taferelen zijn in een vrijere stijl uitgevoerd in vergelijking met het bovenste, dat -daar we te maken hebben met een kopie- veel nauwgezetter is.

Rudy VAN ELSLANDE
Hoofddocent Antiekopleiding CEMOV Aalst-Oudenaarde

NOTEN

¹ R. van Elslande, *Het Laatste Oordeel van de Meester van Diest met name Lieven van der Clite (en Augustijn de Brune)*, in: *Meer Schoonheid*, 33ste jg., 1986, nr. 4, blz. 98-108; *Ibidem*, 34ste jg. 1987, blz. 1-12, 33-34, 82-84.

² R. van Elslande, *De van Eyck's te Gent V: Leerlingen en medewerkers (1e deel)*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 13de jg. 1984, nr. 5, blz. 323.

³ R. van Elslande, *Daneel De Rycke, De Gentse schilder (ca. 1415-1474)*, in: *Ghendtsche Tydinghen*, 26ste jg., 1997, nr. 6, blz. 143; *Idem*, *Het retabel van Ghyselbrecht van Meerlo voor de O.-L.-Vrouw-Hemelveertkerk te Nieuwerkerken*, in: *Lineaal*, 13de jg., 1989, nr. 1, blz. 6.

⁴ R. van Elslande, *Het Brugse atelier van Jan van Eyck tussen 1433 en 1441*, in: *Brugs Ommeland*, 29ste jg., 1989, blz. 108-112.

⁵ R. van Elslande, *De vijftiende-eeuwse Gentse kunst in de Vier Ambachten*, in: *Over den Vier Ambachten*, blz. 1013-1026.

⁶ R. van Elslande, *Het Brugse atelier van Jan van Eyck tussen 1433 en 1441*, in: *Brugs Ommeland*, 29ste jg., 1989, blz. 234-238..

LIED OP DE “KIRREMESSE VAN VINDERHEYTE”

In de maand mei 1858 werd te Gent een lied verspreid met de hierboven aangehaalde titel. Het komt voor op een blaadje in 8°, langs één kant bedrukt. Van de naam van de “dichter” of van een drukker valt geen spoor te bekennen. Onderaan op het blaadje staat wel: Gent, in de Meimaand, 1858.

Dat het efemeer drukje te Gent van de pers kwam, verwondert ons natuurlijk niet. De titel is in volbloed Gents dialect en ook de ganse tekst verraadt deze Gentse origine. Het is voorzeker een uiterst zeldzaam exemplaar van een lied-blaadje dat nu bewaard wordt in de bibliotheek van de Gentse universiteit.(1) Men mag uiteraard aannemen dat het lied werd geschreven en verspreid naar aanleiding van de kermis te Vinderhoutte die toen, zoals nu, plaats had op de laatste zondag van de meimaand. Het lied nodigt jonge Gentenaars “van het echte bloed” uit om naar de kermis van Vinderhoutte te gaan, want “daer es ‘t goed”.

Zonder moeite bemerkt men een, zij het weinig virulente of acute, maar toch duidelijk aanwijsbare antiklerikale houding bij de auteur. De pastoors, of de predikanten, spreken “van stokken in ons wiel” te steken, maar “ze worden toch geen bazen, zoo lang ons Gent es Gent”. Vermoedelijk is een lid van de toenmalige Gentse liberale partij aan het woord.

Het is duidelijk dat een aantal vragen in verband met dit lied onbeantwoord moeten blijven. Zo bijvoorbeeld kan men zich afvragen wat er zo speciaal was aan de kermis van Vinderhoutte in het jaar 1858 dat een Gentenaar het nodig vond daarvoor in zijn pen te klimmen. En waarom zongen de jonge Gentenaars, die wellicht vele kermissen in de dorpen rond Gent bezochten, uitgerend over de Vinderhoutse een lied? Waarom deden ze het drukken om het onder de kermisgangers te verspreiden? En hoe moet men de antiklerikale houding in verband met Vinderhoutte verklaren? Wellicht was er een verband met de plaatselijke politieke toestand.

Deze en andere vragen zullen misschien nooit beantwoord kunnen worden. Dat belet ons gelukkig niet om mee te genieten van een luchtig Gents gelegenheidslied, waarvan de tekst hier wordt gereproduceerd.

W.L. BRAEKMAN

(1) U. Gent, *Vliegende Bladen*, Reeks I, doos 28 bis.

KIRREMESSE VAN VINDERHEYTE.

REFREIN.

Al byeen !... al byeen !...
Me profiteren van de kansen,
't Leven vergaet gelyk 'ne rook.
Waerom en zoème wy niet dansen,
De keunink David dansteg' ook.
Naer Vinderheyte ! daer 'es 't goed
Voor jongens van het echte bloed.

KOEPLETTEN.

1.

Och ! laet de menschen preëken.
Wel ! ieder zynen stiel....
Al es 't né dan ze spreken
Van stokken in ons wiel....
Me lachen meé da' razen,
Me zyn wy da' gewend....
Ze worden toch geen bazen,
Zoo lang ons Gent es Gent.
Al byeen ! Al byeen ! Me profiteren van de kansen, enz.

2.

O Vrienden van de lolle
Zegt my 'ne keer waervan
Den bas en de viole
Zyn in den heiligen ban.
Da vind ik zotte werken,
'k Sta stom gelyk 'nen heir....
Want binnen in de kerken
Es 't altyd *grand Concert*.
Al byeen ! Al byeen ! Me profiteren van de kansen, enz.

3.

O meiskens, aén ze preëken,
Ze dreegen u zoo fel.
Ze zòun u durven steken
In 't diepste van de hel.
Maer moest dat eens gebeuren
We komen ook langs daer....
Ge moet daerom niet treuren,
We zyn toch by malkaèr.
Al byeen ! Al byeen ! Me profiteren van de kansen, enz.

4.

Zoo dansen, drinken, eten....
Aés alles es goëkoop.
Wie zoedt er beter weten
In onzen levensloop ?
Ja meiskens, volle kannen !
We zyn wy noot nie' moé.
Daerom, o gentsche mannen !
Naer Vinderheyte toe !...
Al byeen ! Al byeen ! Me profiteren van de kansen, enz.

Gent, in de Meimaend, 4858.

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN DE CHARMES VAN DAGELIJKSHEID (vervolg)

zondag 13 juli 1958

Zowel eergisteren, gisteren als vandaag heeft niet alleen Gent maar heel het land zwaar te lijden gehad van stormweer. Je moest en moet nog steeds goed opletten of je wordt omver geblazen en bovendien riskeer je ieder ogenblik door hagelstenen zo groot als knikkers bekogeld te worden.

Hier en daar is de bliksem ingeslagen, wegen staan blank, veel televisieantennes hangen er zoals om half zes donker bij, overal werden bomen afgeknakt en ontworteld, het chalet op de Watersportbaan is erg beschadigd en op het plein tegenover de Sint-Annakerk is een heel oude boom letterlijk in tweeën gespleten.

Hebben de Belgen in de ogen van de Heer dan zoveel mispeuterd dat ze nodig eens door de natuurelementen beproefd moeten worden?

zondag 20 juli 1958

Marcel heeft aan de Drie Leien niet alleen de beschikking over een prachtig buitenhuis, hij is nu ook de gelukkige bezitter van een echt modern en sierlijk bootje met buitenboordmotor. Je kunt er gemakkelijk met vier à vijf personen in plaats nemen en het wordt niet aan de motor met een stang, maar net zoals een auto met een stuurwiel bestuurd. Als het regent, zit je wel in de nattigheid want er staat geen cabine op.

De verstandhouding in huis staat op een hoogtepunt ... het is prachtig zomerweer, en al in de voormiddag zijn we naar de Drie Leien vertrokken. Marcel en moeder, beladen met enkele tassen met mondvoorraad voor vandaag en morgen, met de auto. Ik met de Vespa, want ik keer in de vooravond terug naar huis. (Zelfs als ik dat zou willen, kan ik daar toch niet blijven slapen, want er is maar slaapplek voor twee personen.)

In de voormiddag zijn Marcel en ik wat in de tuin bezig geweest en zijn we de benzinetank van het bootje gaan vullen, terwijl moeder de tafel en de stoelen naar buiten heeft gebracht en het middagmaal heeft voorbereid. Na de maaltijd zijn we nog een half uurtje in de gemakkelijk grote ligstoelen in de tuin gaan liggen ... en toen was het tijd om naar het water te gaan om bootje te varen.

We hebben een grote tocht tot in Deurle en terug gemaakt, waarbij we een paar keer van plaats zijn verwisseld omdat iedereen, ook moeder, wel gaarne

eens het stuur wou vasthouden. Toch wel fantastisch dat we hier zo dichtbij de grote stad van zo'n paradijselijk mooi Leielandschap kunnen genieten. De bewoners van de villa's langs de oevers, waarvan er nu velen liggen te zonnebaden, weten dat beslist ook. Op de terugweg gestopt aan het Heilig Huizeken, want Marcel beweerde dat hij scheel van de dorst was. Een vrij omvangrijke groep jongeren was daar in de Leie aan het zwemmen.

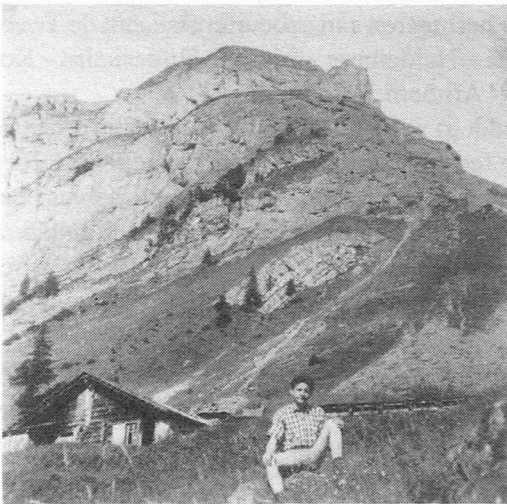
Terug aan de Drie Leien verwachtte ik niet dat er behalve cafébezoek vanavond nog veel te gebeuren stond en nadat we samen nog boterhammen hebben gegeten, ben ik naar Gent teruggekeerd. Moeder en Marcel zullen hier vanavond voor het eerst overnachten... ik hoop voor hen dat ze de goede verstandhouding kunnen bewaren, zodat ze hier ook morgen nog een aangename dag kunnen beleven. Morgen keer ik in de voormiddag terug... en ik zal echt niet vergeten de eieren mee te brengen die onderin de kast in de stenen pot liggen... als Diane ze niet heeft opgevreten, natuurlijk.

zondag 24 augustus 1958

Samen met Antoine bijna een maand op reis geweest met de Vespa. België, Luxemburg, een stukje Frankrijk, Zwitserland, Duitsland, Nederland... en vandaag vanuit Amsterdam terug naar Gent. Het was bijna middernacht toen we thuiskwamen.

Ik had daar een dagboek moeten van bijhouden, maar vermits reisverslagen zowat de saaiste lectuur oplevert die je kunt bedenken, is het wellicht beter dat de belevenissen enkel in mijn herinnering opgeslagen blijven.

Toch een paar indrukken om iets van de sfeer weer te geven.

Niet zo heel hoog in de Zwitserse bergen. Op de achtergrond de berghut waarin we de nacht hebben doorgebracht.

Amper vertrokken brak in Melle de gaskabel en hebben we de Vespa een heel eind moeten duwen tot we een garage vonden waar men een nieuwe kabel kon plaatsen. Niet bepaald een goed begin of een goed voorteken, maar we hebben ons door die vroege tegenslag niet laten ontmoedigen.

België, Luxemburg, Frankrijk... dat was niet echt het doel van onze reis en daar zijn we dan ook zo vlug mogelijk doorheen gereden.

Het langst in Zwitserland vertoeft waar we prachtige landschappen en be-sneeuwde bergtoppen hebben gezien. Inderdaad, het land loont de moeite om dat met eigen ogen te zien en al evenzeer om daar fotos of schilderijen van te maken. Ik heb een postkaart gekocht en naar België gestuurd. Toen we op een avond aan een groot meer stonden, hebben we naar zeilbootjes staan kijken en verwonderd staan luisteren naar het Zwitsers-Duits dat door een groepje kinderen werd gesproken. Bij gebrek aan een alternatief hebben we op een zondag in een dorpje de eredienst in een protestants kerkje bijgewoond. Voor mij was dat totaal nieuw en ik vond dat als ervaring de moeite waard... Antoine deed alsof hij bij de concurrentie op visite was. We hebben er ook een grote bergwandeling gemaakt en we waren heel blij dat we bij het vallen van de avond bij een berghut aankwamen. We hebben in het hooi op zolder overnacht. 's Morgens vroeg werden we gewekt door de stemmen van een paar mannen die op weg waren naar de top. Wij dachten de dag voordien dat we die bijna hadden bereikt, maar dat was bijlange niet het geval. Slecht uitgerust als we waren, hoefden we dat trouwens niet te proberen. Terug beneden hebben we stiekem de Vespa van een parkeerplaats gehaald ... en Antoine is er rijdend achterop gesprongen ... op die manier hebben we een bedrag uitgespaard waarmee we later op de dag een middagmaal konden kopen. Dag properste land van Europa.

Een memorabel stuk weg grotendeels langs de onvolprezen mooie boorden van de Rijn en met plaatsnamen die herinneren aan gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog: Basel - Karlsruhe - Heidelberg - Mainz - Rudesheim - Koblenz - Remagen - Bonn - Keulen - Arnhem.

De zeer grote jeugdherberg (450 bedden) van Rudesheim... een heerlijk plaatsje om te vertoeven en ononderbroken feest te vieren... en waar we zoals iedereen wijn hebben gedronken en een buitengewoon aangename avond hebben beleefd. Omdat we het daar zo naar onze zin hadden, zijn we er ook 's anderen-daags gebleven... en was de belangstelling van Antoine voor wijntje en Trijntje (vooral) iets groter geweest, dan waren we daar waarschijnlijk nog langer gebleven.

Op de autosnelweg in Duitsland was het op het middaguur zo warm en de weg zo eentonig dat ik bijna in slaap ben gevallen met het stuur in de hand. Antoine is daar niets van gewaar geworden, maar ik vond dat levensgevaarlijk en ben even aan de kant gaan staan om in het gras een dutje te doen.

In Bonn het geboortehuis van Ludwig van Beethoven bezocht. Zijn grootva-

der, die een prachtige basstem had en ook Ludwig heette, was afkomstig uit de Vlaamse streek tussen Brussel, Leuven en Mechelen. In 1798 begon de wereldberoemde Ludwig doof te worden en enkele jaren later was hij zo wanhopig over dat gebrek dat hij overwoog zelfmoord te plegen... maar hij heeft dat gelukkig niet gedaan en is muziek blijven schrijven. Hoe kun je nu in godsnaam muziek componeren als je volledig doof bent en zelfs een oorhoorn niet meer baat?

Eveneens in Duitsland werden we in een jeugdherberg niet toegelaten omdat we ons per Vespa verplaatsten. Zullen de Duitsers het dan nooit leren dat marcheren niet de enige manier is om zich te verplaatsen! Toch ook een voldoening; in een bank in een kleine gemeente hebben we Frans en Zwitsers geld omgewisseld in guldens en achteraf bleek dat de bediende zich in ons voordeel voor een paar honderd frank had misrekend.

Twee dagen op het eiland Schiermonnikoog verbleven en daar hoge Hollandse fietsen gehoord. Antoine is er uit verstrooidheid of achteloosheid tegen een luifel gereden en van zijn fiets getuimeld. We hebben er de meeste tijd op het strand gewandeld en hebben er vele vogelsoorten en een zeehond gezien.

In Amsterdam naar de uitgestalde hoertjes, die er niet anders uitzagen dan de vrouwen van hetzelfde beroep die we in Parijs hadden gezien, op de walletjes gaan kijken, (Antoine beweerde dat hij niet heeft gekeken uit ongezonde nieuwsgierigheid, maar omdat het beroep van die vrouwen nu eenmaal een realiteit is waar hij niet omheen kan en later zal hij daar direct of indirect misschien nog mee te maken krijgen... waar hij zich wel kwaad over maakte was de entourage van de prostituées; de pooiers, de huisjesmelkers, de klanten en allen die van haar lichaam profiteerden. Ik heb gewoon mijn ogen de kost gegeven en had niet echt behoefte aan een verklaring waarom ik keek.); het Rijksmuseum (waar we voor het eerst in ons leven de echte en overbekende schilderijen van Rembrandt hebben gezien), op een andere dag hebben we ook het huis van Rembrandt bezocht en daar als aandenken de reproductie van een ets gekocht; het Anne Frank achterhuis (waar ik zeer van onder de indruk was omdat ik me via haar dagboek en het toneelstuk haar levensverhaal zo levendig en gedetailleerd kon voorstellen... een deel van haar korte leven en het begin van het einde, dat heeft zich hier afgespeeld); het Leidseplein, het Vondelpark, de Albert Cuypstraat, de Dam, de Kalverstraat, het Rembrandtplein, de rommelmarkt... op een namiddag zijn we de film "De tien geboden" gaan zien, waarna Antoine in een zeer religieuze of mystieke bui verkeerde, en er dringend behoefte aan had om weg uit de stad een grote wandeling te maken in de natuur en zich enige tijd de reïncarnatie van Mozes moet hebben gevoeld. Misschien had ik op dat eigenste ogenblik de rol van het Joodse volk moeten spelen dat naar het Beloofde Land wenste teruggeleid te worden, maar ja, die mannen maakten, van de afwezigheid van Mozes al gauw misbruik om

een gouden kalf te aanbidden... In een garage aan de rand van de stad een herstelling aan de motor moeten laten uitvoeren en daar een paar dagen moeten op wachten. De grote boottocht op de grachten en het IJ. Gevolg van die panne, de herstelling en het noodgedwongen langer verblijf in Amsterdam: we hebben nagenoeg alles gezien wat de stad te bieden heeft (gelukkig ook datgene wat niet direct religieus inspireert) en daarna, bij gebrek aan centen, zijn we rechtstreeks naar huis moeten terugkeren. De Vespa rijdt goed maar start niet met de pedaal. Moet in gang worden gelopen. Dat heeft o.a. aan de grens gekke situaties opgeleverd waar de douaniers met een raar gezicht hebben staan op toekijken, want Antoine moest er rijdend opspringen... maar was daar ondertussen al flink in getraind.

Veel gezien, van een juiste verhouding cultuur-ontspanning genoten, goed met elkaar kunnen opschieten, geen grote of onoverkomelijke problemen gehad, niet bij ongevallen betrokken geweest, voldaan en veilig in Gent teruggekeerd. Een geslaagde brok vakantie. Het eerste waar moeder naar vroeg was de vuile was... en nagenoeg tegelijkertijd zei ze dat ik me mocht beginnen verlekken op wat ze morgen zal klaarmaken, want behoorlijke maaltijden zullen er wel niet alle dagen bij zijn geweest.

maandag 25 augustus 1958

Er eindelijk iets op gevonden om een al jarenlange kwelling wat draaglijker te maken: tijdens onze reis heb ik me geen enkele keer geschoren... Antoine ook niet... en het resultaat is dat we nu allebei met een nog onvolwassen ringbaardje rondlopen. Zowel links als rechts van de kin is er nog een strookje waar de begroeiing wat achterwege blijft... maar met enig geduld komt dat allemaal wel in orde. Ik hoop maar dat in Gent niemand me probeert wijs te maken dat ik daar kattenpis moet aan smeren.

Toen ik merkte dat het baardje enige camouflage bood voor de pukkels in mijn gezicht, heb ik geen ogenblik geaarzeld: die baard gaat er nooit meer af. (Wat inderdaad nooit is gebeurd.) Ziet er bovendien romantisch en studentikoos uit tegelijk. Misschien moet ik nu nog een pijpje kopen en Clan tabak beginnen roken om het beeld compleet te maken.

dinsdag 26 augustus 1958

Omdat de weg van het St.-Pietersstation naar de Koornmarkt te smal is en door trams ten zeerste wordt gehinderd; omdat in de toekomst de Ringvaart de scheepvaart op de Leie nagenoeg volledig zal uitschakelen, zijn er pipo's die

om economische en verkeerstechnische redenen overwegen de Leie te dempen en in de vroegere bedding een verkeersader aan te leggen op twee niveaus: een voor auto's en een voor trams of bussen. Deze oplossing zou bovendien de mogelijkheid bieden extra ruime parkeergelegenheden aan te leggen. De Leie dempen! Waar haalt men het!

Wat zouden die plannenmakers zonder scrupules en zonder respect voor de geschiedenis van de stad ervan denken als uitgerekend hun woningen zouden plat gegooid worden om er parkeergelegenheden aan te leggen? Kunnen ze in hun auto kamperen, wat toch een van hun idealen is.

dinsdag 2 september 1958

Nadat ze eerder al de betekenis van het woord krenterigheid hadden uitgevonden en een aantal synoniemen hadden bedacht, menen de Hollanders dat ze alweer een goede reden hebben om de Belgen vanuit de hoogte te bekijken omdat ze in de waan verkeren dat ze nu ook dé auto hebben uitgevonden. De Daf! Stel je voor, "het symbool van de woningnood op wielen" zoals iemand terecht opmerkt... en dat kost 4.000 gulden -een goedkopere versie met trappers wordt in overweging genomen- en dat rijdt amper 90 km per uur, harder is op eigen risico, en dat moet een auto voorstellen! Het is wel de bedoeling dat het gros van de Hollandse populatie er zich voortaan mee zou verplaatsen... en ze zijn van plan die ondingen ook nog te exporteren. Een belachelijke Belg in een Daf... om in de grond te zinken van schaamte! Onvoorstelbaar hoe een volk kan degenereren. Zelfs Marcel kan zich niet inbeelden dat een chauffeur met een greintje zelfrespect in iets dergelijks durft plaats te nemen... hij zal zich in ieder geval niet verlagen.

Het zal Dafofiele Hollanders wellicht niet bekend wezen dat de Belgen vijftig jaar geleden reeds de Minerva en vele ander merken bouwden... en dat waren zo'n voortreffelijke en royale automobielen dat je met een kolenschop gemakkelijk enkele Dafjes in de kofferruimte kon scheppen. Die zeer dure luxewagens waren wel alleen bedoeld voor de happy few. Een fiere Hollander van trots recht op in een Minerva. Het heeft bestaan.

woensdag 17 september 1958

Wellicht zal later de televisie als dé grote nieuwigheid uit de jaren vijftig op het vlak van de massacommunicatie worden beschouwd... al kan ik daar niet zo goed over meepraten, gewoon omdat we geen televisietoestel bezitten... in ieder geval is voor mij het pocketboek een veel belangrijker en aantrekkelij-

ker iets. Dat er zo massaal aan zo'n lage prijs kan worden gedrukt en uitgegeven, vind ik persoonlijk een hemels geschenk... in vroeger eeuwen zou iemand uit de sociale klasse, waartoe ik behoor, zich nauwelijks een boek hebben kunnen veroorloven, en toen er nog niet gedrukt en enkel geschreven werd, was een boek, eigenlijk een manuscript, iets van een totaal andere, afgesloten en ontoegankelijke wereld... waar ook al niet iedereen kon lezen, maar ze konden tijdens de erediensten toch naar de miniaturen kijken. Als je niet tot die bevoorrechte groep behoorde, was je a.h.w. gedoemd om ongeletterd door het leven te gaan. Al de facetten van de cultuur worden nu met het pocketboek gedemocratiseerd en welhaast iedereen kan de hele wereldliteratuur in huis halen en zich een eigen bibliotheek opbouwen tegen een betaalbare prijs. Wat met gebonden boeken, hoeveel mooier en waardevoller en duurzamer die boeken ook mogen zijn, een veel moeilijker opgave is. Alleen jammer dat er zo overdreven veel wordt vertaald en herdrukt, dat er ook enorm veel kaf en overbodig leesvoer tussen steekt en dat er zo weinig nieuw literair werk in die vorm wordt aangeboden. Een specifiek probleem voor het pocketboek in het Nederlandstalig taalgebied zou de kleine oplage zijn: een boekje dat hier op 15.000 exemplaren wordt gedrukt, zou in Amerika gemakkelijk in een oplage van 150.000 of tien keer meer verschijnen.

zaterdag 20 september 1958

Vanmiddag, op een terrein gelegen tussen de Albertbrug en de Watersportbaan, is de eerste steen gelegd van de nieuwe gebouwen voor Gentse weesmeisjes en weesjongens. Het wordt een geheel van paviljoenen, kleine eenheden voor telkens een 15-tal kinderen, om de opvoeding te vergemakkelijken. Jaarlijks zullen er ongeveer 250 kinderen verblijven. Hoofdzakelijk wezen en moreel verwaarloosden. In veel opzichten zullen de goed uitgeruste gebouwen een enorme verbetering betekenen i.v.m. het vroegere kazernesysteem. Men hoopt dat de kinderen er geluk en levensblijheid zullen vinden en als 21-jarigen tot sociaal voelende burgers opgevoed zullen zijn. (Vind ik hier thuis geluk en levensblijheid... en word ik tot een sociaal voelende burger opgevoed? In Belzele en in het atheneum, ja, dat gaat nog... maar hier thuis kan ik daar naar fluiten. Als dat daar inderdaad gerealiseerd wordt, vraag ik me af of ik niet beter in het Weeshuis zou gaan wonen.)

De weesjongens of kulders waren vroeger gehuisvest op de Martelaarslaan (gedeeltelijk afgebrand in 1947) en de weesmeisjes in de Rode Lijvekensstraat.

zaterdag 27 september 1958

Muziekfestival van Gent

Met een subsidie van 800.000 fr. van het Gentse stadsbestuur heeft Jan Briers, professor communicatiewetenschappen aan de RUG en VUB en directeur van BRT2 Oost-Vlaanderen het "Muziekfestival van Gent" georganiseerd. Een reeks van acht concerten waar 4.000 belangstellenden zijn op afgekomen.

Hij heeft Gent, en niet Brussel waar de wereldtentoonstelling plaats vindt, uitgekozen voor de organisatie van zijn festival omdat de stad over een indrukwekkend aantal historische zalen beschikt. De Sint-Baafskathedraal kan 2.000 bezoekers ontvangen; in het stadhuis zijn er niet minder dan zes zalen voor 200 à 600 muzikliefhebbers; het Gravensteen kan 600 mensen ontvangen en verder zijn er nog abdijen, begijnhoven en de vroegere grote ziekenzaal van de Bijloke, naar het schijnt een van de beste en indrukwekkendste zalen van het continent wat de acoustiek betreft.

Gent, reeds keizerstad en bloemenstad, moet, wat muziek betreft, dezelfde renommee krijgen als Salzburg.

donderdag 16 oktober 1958

Toen ik vanmorgen in het poortgebouw kwam... stond daar tot mijn verrassing een mooie donkerblauwe Renault Frégate. Waw! Je gaat me toch niet vertellen dat Marcel die auto heeft gekocht! Een zo goed als nieuwe, grote auto, neen, dat is onmogelijk dat wij daar in de toekomst zullen mee rijden. Tenzij... tenzij hij hem van een klant heeft gekregen of tijdens kansspelen zou hebben gewonnen, wat ik me eerlijk gezegd niet kan voorstellen.

De hele dag aan die auto lopen denken. Je kunt maar nooit weten. 's Avonds was de auto weg en werd het raadsel opgelost.

Marcel is de hele nacht op zwier geweest met een gulle klant... en toen zijn werktijd erop zat, of toen de klant er genoeg van had, wat in feite hetzelfde betekent, heeft die man hem voorgesteld hem met zijn aan het Zuid geparkeerde Frégate thuis te brengen. Hij hoefde hem zijn auto pas vanavond terug te bezorgen... en morgenochtend is ook goed.

Had ik het hem gevraagd dan had ik er ook een hele week mogen mee rijden. Wat dom van Marcel... een hele week in een mooie auto mogen rondrijden als je je leven lang enkel maar oude rommel gewoon bent... zoiets word je toch niet alle dagen aangeboden!

dinsdag 21 oktober 1958

Vijf vrouwen, vier Franse en een Engelse, die te Gent een “schijnhuwelijk” hebben aangegaan met hoogbejaarde vrijgezellen (één van die oude mannetjes was 90 jaar), om in ons land te kunnen blijven, zijn over de grens gezet. De vijf vrouwen waren dienststers in cafés... nu ja, het kan ook een variant op dienstster geweest zijn, maar dat speelt eigenlijk geen rol. De schijnhuwelijken werden door de burgerlijke rechtbank verbroken en de uitwijzing van de op slag weer ongehuwde vrouwen werd gelast.

Onwetend als ik ben, had ik tot op dat moment van schijnhuwelijken nog nooit gehoord. Wat is dat trouwens? Zijn ze getrouwd of zijn ze niet getrouwd? Blijkbaar wel, vermits de rechtbank de huwelijken heeft moeten verbreken. Met verliefdheid of liefde zullen die huwelijken wel niks te maken hebben gehad. Wie weet! Zijn die vrouwen dan enkel getrouwd om een Belgische identiteitskaart te verkrijgen? Hebben zij die oude mannetjes al dan niet in natura moeten betalen of hebben die oude heertjes moeten afdokken? Waarvoor dan wel? Voor de goede diensten van hun schijnechtgenotes! Welke diensten? Kijken mag, aankomen niet. Heeft de rechtbank dan het recht die huwelijken te verbreken of ongeldig te verklaren? Zijn die oude peekes nu tevreden dat ze hun vrouw kwijt zijn, of hadden ze die jonge poezen liever gehouden? Zou er geen oud ventje bij zijn dat als een oude schuur in brand is gevlogen en niet meer geblust kan worden?

dinsdag 28 oktober 1958

Vanmiddag, tijdens de elfde stemronde, hebben de 51 kardinalen hun collega kardinaal Angelus Jozefus Roncalli, geboren in 1881 en patriarch van Venetië, tot paus verkozen. De eerste daad van de nieuw verkozen paus is het officieel aanvaarden van de tiara, zijn tweede daad is het kiezen van een naam. De nieuwe paus kiest de naam Johannes XXIII.

Ik heb nog niet zo lang geleden gehoord dat er in de 9° eeuw een pausin Johanna moet zijn geweest en de hele tijd ze op de troon zat heeft niemand iets gemerkt, wist zelfs niemand dat de paus een vrouw was... maar toen ze moest bevallen hebben de kardinalen haar laten doodbloeden. De kerk wil die verkeerde keuze liever niet geweten hebben en heeft ze uit de lijst geschrapt of er een Johannes van gemaakt. Die pijnlijke vergissing heeft er ook toe geleid dat er bij de verkiezing van een nieuwe paus enkele honderden jaren gebruik werd gemaakt van een speciaal ontworpen porfieren stoel zodat de kardinalen er zich konden van vergewissen dat de verkozene “testiculos habet et bene pendentes”.

donderdag 13 november 1958

Vanavond heb ik in een plotse opwelling een gedicht geschreven. Hier aan de keukentafel, terwijl moeder bij Marie was. De voeten van de versregels niet geteld en ook geen eindrijmen gebruikt, wel veel alliteraties, waarvan ik de indruk heb dat ze de werkelijkheid toch te veel geweld aandoen.

Het gaat over een jongeman die zich een beetje wel en een beetje niet gelukkig en eenzaam voelt en de kop streelt van de hond terwijl hij naar de radio luistert, waarin zijn allitererende verbeelding Zwabische zangers hoort zingen. Ik heb er lang zitten aan schaven om de gedachten en invallen in versregels te gieten en behalve aan de alliteraties besteed ik ook veel aandacht aan het ritme dat vloeiend moet blijven. Voor mezelf betekent die artistieke uiting, hoe onvolmaakt ook, zeer veel en urenlang heb ik me daarna nog in de wolken gevoeld dat ik zoiets heb gekund. Zelfwaardering van mijn ego. Of het ook voor iemand anders iets waard is, weet ik niet. Ik zal het morgen eens aan Antoine laten zien om zijn mening te vragen.

zondag 16 november 1958

Vandaag is voor de laatste keer een krant op zondag verschenen. (De eerste krant verscheen in Gent in 1667: Ghendtsche Post-tijdinghen.)

Dat de krant niet meer op zondag zal verschijnen, heeft twee redenen. Ten eerste: het Koninklijk Besluit van 29 oktober 1958 houdt in dat de bestelling van dagbladen via de post niet meer kan gebeuren op zondag. Ten tweede: het merendeel van de dagbladverkopers, de aubetten en de dagbladwinkels inclusief, heeft er op aangedrongen de zondagrast in te voeren. Niemand die de dagbladverkopers de zondagrast niet gunt... maar geen mens is er waarschijnlijk bij stilgestaan of de meerderheid van de bevolking dat zo normaal vindt dat er op zondag geen krant meer verschijnt. Wat moet de man of de vrouw na het middagmaal ter hand nemen... en erger nog, wat moet hij of zij op het hoofd leggen als hij of zij op de sofa een dutje wil doen?

maandag 24 november 1958

Vorige week is voor het laatst een krant op zondag verschenen (de krant van zaterdag-zondag is nu wel iets dikker omdat er achteraan meer blz. met aankondigingen worden toegevoegd) en vanaf vandaag kost de krant ook 2,25 fr i.p.v. 2 fr.

woensdag 24 december 1958

Gisteren en vandaag iets uitprobeerend dat eerlijk gezegd nogal is tegengeval-

len. Antoine en ik, we wilden eens nagaan hoe gemakkelijk of moeilijk het gaat om per autostop een tochtje te maken. Als het zou lukken, willen we zelfs tot in Keulen geraken. Om het nog spannender te maken, waren we aanvankelijk van plan ieder slechts 100 fr. mee te nemen... maar daar hebben we toch van afgezien, veel te riskant in het putje van de winter.

We hadden ten eerste al niet de mooiste dagen van het jaar uitgekozen: koud, smeltende sneeuw en killig. Op de Brusselsesteenweg eindeloos moeten staan wachten tot we onze eerste lift kregen... die ons niet verder bracht dan ergens tussen Wetteren en Aalst. Ons afgevraagd of we er niet beter aan deden terug te keren... maar omdat het maar een flauwe indruk maakt als je met hangende pootjes terugkeert en een mislukking moet toegeven, hebben we toch maar doorgezet. Met weinig enthousiasme. Dat wordt gegarandeerd over de hele lijn een grote mislukking. Over telkens weer een belachelijk kleine afstand verder gesukkeld... tot we gisterenavond toch nog in Leuven zijn aanbeland. Een totaal verlaten, killige jeugdherberg. Geen vuur en ook geen avondmaal. In de stad rondgedwaald tot we een frituur hadden gevonden. Eindelijk iets warm. Nog niet zo laat, maar dat is echt geen weer om op straat te lopen. Slechts twee mogelijkheden: ofwel in een café gaan zitten en druppels drinken tot we het warm krijgen, ofwel naar de jeugdherberg terug keren. In een café een koffie gedronken en dan voor de terugtocht gekozen. Eén pluspunt bij al die narigheid: op de grote slaapzaal konden we zoveel dekens van de bedden halen als we maar wilden. Hoe Antoine niet bezweek onder zo'n stapel, was me een raadsel. Hij zei dat hij thuis altijd twee of drie dekens extra op zijn voeten legt... en dat stoort hem helemaal niet, integendeel. Nog heel lang wakker gelegen omdat mijn voeten bijna bevroren waren en ik maar de slaap niet kon vatten. Griezelig om vanmorgen vanonder de dekens uit te komen. Alles ijskoud en verlaten. Maar één doel voor ogen: zo snel mogelijk hier vandaan en terug naar Gent.

Omdat iemand zo vriendelijk was ons daar in de buurt af te zetten, hebben we in Brussel nog op de Grote Markt en in de aanpalende galerij en straten rondgelopen, maar zoveel tijd hadden we niet als we voor de duisternis viel terug in Gent wilden zijn. En dat wou Antoine, want bij hem thuis wordt er vanavond kerstavond gevierd en daarna naar de middernachtmis gegaan en dat is voor hem het heiligste van het heilige.

Dat is ons met veel gesakker en zelfverwensingen uiteindelijk ook nog gelukt. Toen ik thuis binnenkwam, zag moeder dadelijk dat we een tegenvaller hadden beleefd. Ze zei dat we maar niet zo onnozel moesten zijn om uitgerekend met zo'n bar winterweer een trektocht te ondernemen. Voor één keer kon ik niet anders dan haar gelijk geven. Neen, we hebben het in Keulen niet horen donderen!

dinsdag 30 december 1958

Omdat de universiteit van Gent dringend nood heeft aan nieuwe aangepaste gebouwen wordt er op verschillende plaatsen in de stad onverpoosd gebouwd: rectoraat en administratief complex, veeartsenijschool, studentenrestaurant, academisch ziekenhuis, instituut voor opvoedkunde en lichamelijke opvoeding, faculteit der wetenschappen... en, wat mij het meest interesseert, de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte op de Blandijnberg, met auditoria voor 150, 350 en 700 studenten. Men hoopt dat dit gebouw klaar zal zijn in oktober 1959. Ik weet dus nu al dat ik mijn studententijd hoofdzakelijk in de buurt van het St.-Pietersplein zal doorbrengen.

Tijdens een persconferentie heeft burgemeester E. Claeys meer uitleg gegeven over de vestiging van nieuwe nijverheden in de kanaalzone. De vooruitzichten voor 1960 zijn gunstig: er zijn onderhandelingen aan de gang voor de vestiging van nieuwe industrieën of de uitbreiding van bestaande... en de Britse firma Bowater Europe (gegolfd karton, verpakkingen) komt zich definitief te Gent vestigen. De firma zal in 1961 meer dan 600 personen terwerkstellen. Als tegenprestatie kent de stad voor vijf jaar belangrijke fiscale ontlastingen toe zowel aan de nieuwe nijverheden als aan de bestaande, die tot uitbreiding overgaan.

Als het zo doorgaat, zullen de Gentenaars zich voorwaar in een belangrijke intellectuele en industriële Europese stad beginnen wanen... ook al zit het verkeer op de binnenwateren nog steeds voortdurend in de knoop en moeten we het nog altijd stellen met een zeekanaaltje dat te smal en te ondiep is.

woensdag 31 december 1958

Marcel had er geen bezwaar tegen ons de auto te laten gebruiken... en zo ben ik met Antoine vanmorgen naar Jabbeke gereden om het Museum Constant Permeke te bezoeken. Ik was blij dat we de woning van de reus van het Vlaams expressionisme met de doeken en de grote houtskooltekeningen en de tuin met zijn beeldhouwwerken hebben gezien. En hoe komt het dat dit huis wel prima in orde is en onderhouden wordt, terwijl de woning van zijn goede vriend Gust De Smet totaal verwaarloosd is?

Omdat Antoine daar maar niet genoeg van kan krijgen, zijn we daarna naar Damme (waar hij in de kerk foto's van de kerststal heeft genomen) en Brugge gereden. Waar haalt hij het toch vandaan om missionaris te willen worden en in het oerwoud te gaan leven. Als te laat geboren Bourgondiër moet hij later niet in Azië of Afrika maar hier in Brugge komen wonen. Na een bad expressionisme kregen we dus een vluchtige onderdompeling in de middeleeuwse gotische en neo-gotische omgevingen... en we waren allebei tevreden. Indien Marcel niet had gezegd dat hij de auto omstreeks 16u nodig had, dan had

Antoine tijdens een andere uitstap met de Renault aan de Vlaamse kust in De Panne (april 1958)

Antoine hier zeker tot vanavond willen blijven wandelen, kijken en zich goed voelen. Ik heb hem voorgesteld dat we volgend jaar oudejaarsavond in Brugge zouden komen vieren... en dat vond hij een uitstekende gedachte. Op de terugweg langs de oude weg was het niet ongevaarlijk en toen ik een vrachtwagen wilde passeren en voelde dat het doorheen de opgehoopte en tot ijs samengekoekte sneeuw niet zou lukken, ben ik er braafjes weer achter gaan rijden. Antoine had het gevaarlijk maneuver niet eens gemerkt: hij zat dromerig voor zich uit te kijken en verbleef nog steeds in de zevende hemel. Misschien zat hij wel te bedenken hoe hij volgend jaar lekker eten en mystiek in een Brugs decor met elkaar optimaal dan verenigen.

Daniël VAN RYSSEL
(*t vervolgt)

HERINNERINGEN AAN DE GENTSE UNIVERSITEIT (2)

Ik haalde reeds eerder een voorval aan, dat zich in 1943 in de Kandidaturen Letteren en Wijsbegeerte voordeed in verband met de vraag van Professor Gaston Colle aangaande Albert Einstein en de relativiteitstheorie.

In het dagboek van mijn Universiteitsjaren vind ik een tweede anekdote, die betrekking heeft op een ander vak maar die even opmerkelijk kan genoemd worden.

Op een dag bood zich bij Professor Fr. Baur een studente aan voor het examen Nederlandse Letterkunde.

De vraag van Baur luidde: "spreek mij over Beatrijs".

De ondervraagde kandidate maakte onmiddellijk een aanvang met het ontroerend menselijk verhaal van een jonkvrouw-nonne (13e-14e eeuw) die door aardse liefde gepijnigd, haar klooster ontvluchtte om een ridder te volgen.

Veertien jaar later keerde ze na een leven van schande en zonde, door wroeging gekweld, naar haar "Convent" terug. Haar medezusters hadden door een mirakel al die tijd van haar afwezigheid niets gemerkt. De studente legde dan ook uit hoe dat mogelijk was.

"Zeer goed" zegde Professor Baur en kijkend naar de namenlijst, terwijl hij punten gaf voegde hij eraan toe: "Ge zijt dus Annie Brulez".

"Ja" zegde de ondervraagde.

"Ik ben de dochter van Raymond Brulez".

"En" vraagt Baur. "Wat denkt Uw vader over mij?".

Ik heb het zelf meegemaakt. Heel beleefd maar toch een beetje vrijpostig zegde ze; "Een omgekeerde boekenkast is nog geen wijsheid". Daarna verliet ze de examenzaal, liep de trappen af en verdween uit het zicht.

Verrast en onthutst over wat Annie Brulez gezegd had, keek Baur naar zijn assistent Ant. Van Elslande. "Ik had U toch gewaarschuwd", zegde deze laatste, "en daar zit ge nu met dat antwoord".

's Anderendaags deed het voorval reeds de ronde van de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte en er werd goed mee gelachen.

Het gezag van Professor Baur, die smakelijk en pittig kon praten, zichzelf graag hoorde spreken, en met een wellustig mondje herhaaldelijk zegde: "een oude bok lust nog wel graag een groen blaadje", had een deuk gekregen.

Hij had nu van een juffrouw een passend antwoord gekregen en dat van de dochter van de auteur van "Het Pact der Triumvieren", "De Haven" en het "Mirakel der Rozen".

De kleine corpulente en altijd net geklede Baur, de grote Gezelle-kenner, werd later nog Senator maar zonder veel succes want hij verwarde literatuur met politiek en dat zijn toch twee zeer verschillende zaken.

Hierboven aangehaalde voorval werpt ook een licht op de verhouding tussen twee figuren uit de Wereld der Nederlandse Letterkunde.

Maar we hebben Baur, die over het "West-Vlaams van Gezelle en over zijn taal" zoveel wist te vertellen, toch nooit Gents horen spreken.

Voor de studie van het Gents moet ge natuurlijk niet bij Baur, maar bij Lodewijk Lievevrouw-Coopman zijn met het "Gents Woordenboek".

G. BROGET

Dr. Jurist

GENTSE MEMORIEDAGEN: 16 en 17 MEI

16 mei 1805

Dood te Eeklo van Jacques-Guillaume Meyer.

Zie "Ghendsche Tydinghen" - 1988 - N° 4 - pp. 223-232

16 mei 1852

Inhuldiging van de De Pauwbrug. Deze brug verbindt de St-Machariusstraat met de Kasteelkaai die in 1942 herdoopt werd in Hagelandkaai. In 1828 lag daar nog een houten draaibrugje. In 1852 werd het vervangen door een metaalen constructie die genoemd werd naar Schepen Napoleon De Pauw. Veel Gentenaars spreken nog van het Kasteelbrugje.

16 mei 1876

De gemeenteraad van Sint-Amandsberg beslist een gemeentehuis te bouwen op de Antwerpse steenweg vòòr de Kapellenberg.

16 mei 1882

Geboorte van Maurice Dupuis.

Als 12-jarige trok hij 's zondags naar de Assels waar hij vaak de schilder Georges Van de Walle (alias Cies de Kalle) ontmoette. Deze gaf hem zijn eerste onderricht in het tekenen en schilderen, zij het dan ook dat hij toch wel zekere scrupules had. Hij zei tegen de knaap: "Als gij arm zijt vraag ik mij af of ik geen misdaad bega met u aan te moedigen. Indien gij roem zoekt zult gij de misère tegenkomen." Het is op die leeftijd dat hij zijn vader verliest. In hetzelfde jaar, zonder dat zijn moeder het weet, neemt de beeldhouwer Louis Mast hem mee naar de Academie waar de leerlingen aan het tekenen zijn. Maurice tekent mee. De meester van de klas, Jean Delvin, merkt onmiddellijk het talent op van de knaap, feliciteert hem en moedigt hem aan.

Hij wordt ingeschreven als leerling en blijft aan de Academie tot aan zijn 15e. Een ingenieur die eveneens zijn tekentalent opgemerkt heeft, raadt zijn moeder aan hem te laten werken in de metaalconstructiewerkhuizen "Phenix". Daar wordt hij machinetekenaar. Dit komt goed van pas in dit gezin van een weduwe met 3 kinderen waarvan Maurice de oudste is. Dat belet hem niet de zondag naar den buiten te trekken om er de natuur te tekenen en te schilderen. Hij trouwt in 1905 en installeert zich op het St-Michielplein. Hij moet in deze periode toch wel een onrustige geest gehad hebben, want 8 dagen later vertrekt hij naar Dour om te gaan werken in een constructiebedrijf. Hij houdt het daar precies 2 weken uit en dezelfde maand zit hij reeds terug in Gent, maar

deze keer in de Ham. Niet voor heel lang, want we vinden hem achtereenvolgens terug in de Posthoornstraat, de Steurstraat, de Congostraat, het Godshuishammeke. Veel later zal hij gaan wonen in de Schoonmeersstraat.

Hij legt zich ijverig toe op zijn kunstzinnig werk en... belandt in een beroep dat hem allerminst ligt: om den brode wordt hij in 1914 leraar van Beschrijvende Meetkunde aan de Nijverheidsschool en zou dit blijven tot in 1937. Merkwaardig is wel dat in dezelfde periode een andere van onze fijnzinnige kunstenaars, namelijk Jacques Bergmans, eveneens leraar is aan dezelfde Nijverheidsschool.

In 1937 kan hij zich eindelijk wijden aan het werk waarvoor hij geboren was. Toen de Conservator van ons Museum voor Schone Kunsten, Fritz Van Loo, met pensioen ging, waren er 53 kandidaten voor zijn opvolging. Maurice Dupuis haalt het en dat was een uitstekende keuze die deze keer niets te maken had met een politieke benoeming.

Hij heeft enorm veel gedaan voor ons Museum in een zeer moeilijke periode, deze van 1940-1944. Het is mede dank zijn inzet dat de meeste van onze kunstschatten onbeschadigd de oorlog overleefd hebben.

Hij stierf in 1959 en sinds zijn dood werden reeds verschillende retrospectieven van zijn werken gehouden.

16 mei 1886

Dood van Ambroise Verschaffelt.

Hij was de zoon van Alexander. Voor deze laatste, zie "Ghendtsche Tydinghen" 2001- N° 4 - p. 234.

Nu moeten wij gaan uitleggen wie Ambroise Verschaffelt was, maar in de 19e eeuw was dat zeker niet nodig. Hij bezat een van die tuinbouwbedrijven die er voor gezorgd hebben dat in vakkringen de naam GENT over heel de wereld familiair in de oren klinkt.

Het was gelegen nabij de Coupure en moest in belang niet onderdoen voor de etablissementen van Louis Van Houtte. Het werd in 1825 gesticht door zijn vader, maar toen deze stierf in 1850 zette zijn 25-jarige zoon het bedrijf verder en breidde het uit.

Van over heel de wereld voerde hij nieuwe variëteiten planten in en dat gebeurde niet door een brief te sturen naar de een of andere buitenlandse kweker. Hij organiseerde echte expedities die op verkenning gingen in Mexico, Brazilië, China, Japan, enz. om nieuwe planten te ontdekken. Een van zijn meestersgasten die 38 jaar bij hem werkte, doortrok een provincie van Brazilië op zoek naar nieuwe variëteiten orchideeën. Dat kostte enorm veel geld, maar dat hadden die enthousiaste vakmannen er graag voor over.

Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat bij de viering van het 25-jarig bestaan van België, toen de Koninklijke familie in 1856 in Gent was, zij een

bezoek wenste te brengen aan het bedrijf van Ambroise Verschaffelt. Bij dit bezoek verborg Leopold I, die zelf een grote plantenliefhebber was, zijn bewondering niet voor de realisaties van Verschaffelt. Hij bezocht de 3 grote serres met palmbomen, de 2 serres met orchideeën, de 3 serres met planten van Noord-Brazilië, de rhododendrons, de coniferen, de azalea's en de meer dan 1.000 verschillende variëteiten camelia's. De Koning betoonde eveneens belangstelling voor de ontelbare medailles die Verschaffelt gewonnen had op bloementoonstellingen in gans Europa.

1869 was een jubeljaar voor Ambroise Verschaffelt: hij ging lopen met al de mooiste prijzen in de Expositie van St-Petersburg.

Hij stierf op 61-jarige leeftijd en werd begraven op het Campo Santo. Zijn prachtig praalgraf is van de hand van Theo Soudeyns.

16 mei 1892

Dood van Theodoor Canneel.

Deze kunstschilder werd geboren op 8 november 1817 in de Violettenlei. Zoek maar niet op het stadsplan waar dat gelegen is, want u zult het niet vinden. Het was immers vòòr de demping van een deel van de Houtleie tussen de Posteernestraat en de Annonciadestraat.

Zijn vader was een meesterknecht in een drukkerij waar hij gedurende 54 jaar werkzaam zou zijn. Theodoor was nog geen 13 jaar als hij in dit atelier begon te werken als letterzetter, maar hij volgde toen reeds avondlessen aan de Academie.

Na 8 jaar letterzetterij houdt hij die activiteit voor bekeken en gaat hij voltijs studeren aan de Academie bij Pieter Van Hanselaere. Een jaar later exposeert hij reeds op het "Salon van Gent". Dat schilderen zijn ware roeping was moge blijken uit het feit dat hij als 26-jarige reeds hulpleraar "Antiek Beeld" was en als 29-jarige aangesteld werd als waarnemend Directeur.

Zoals vroeger het geval was, dacht Canneel niet dat het nu gebeurd was, hij kreeg verlof aan de Academie en ondernam een studiereis om zich te vervolmaken. Via Parijs belandde hij in Italië en - hoe kon het anders - bleef wat hangen in Rome en Florence.

In 1851, hij is dan 34 jaar, wordt hij Directeur van onze Academie en hij zou dit blijven gedurende 41 jaren.

De naam Canneel wordt nog altijd geassocieerd met muurschilderingen. Hij werkte 5 jaar aan deze van de kerk van het Seles Kest. Een jaar later begon aan deze de St-Annakerk maar - u zult het misschien niet geloven - de te beschilderen oppervlakte bedroeg daar meer dan 4.000m². Canneel zette zich dus aan het werk en 29 jaar later was hij nog bezig. Maar toen stierf hij en het werk werd voltooid door een van zijn leerlingen, Theophiel Lybaert.

De waarde van een leraar kan ook afgeleid worden uit de leerlingen die hij

gevormd heeft. Voor Canneel was dit onder meer Armand Heins en Emiel Claus. Niet mis zouden wij zeggen.

Zijn verwaarloosd graf kan nog gezien worden op het kerkhof van de Brugse Poort.

16 mei 1898

Geboorte van Auguste De Schryver.

Deze advocaat was Volksvertegenwoordiger van 1928 tot 1965.

Minister van Landbouw in 1935, van Binnenlands Zaken in 1936-37, van Justitie in 1939, van Economische Zaken, Middenstand en Ravitaillering in 1940.

Met opdrachten belast in de U.S.A. in 1942-43, Minister van Binnenlandse Zaken (Civil Affairs) in 1943-44, Minister zonder portefeuille in 1944-45, Minister van Belgisch Congo en Ruanda-Urundi in 1959-60. Minister van Staat sedert 1948. Eerste Voorzitter van de C.V.P.

Hij stierf op 5 maart 1991.

16 mei 1940

Het Lam Gods, zorgvuldig geborgen in 10 grote kisten, verlaat de St-Baafskathedraal op weg naar Pau.

16 mei 1983

Dood van Vina Bovy.

Zij werd geboren op 22 mei 1900 in de "Cité ouvrière".

Zeer jong verloor zij haar ouders en werd opgevoed door haar grootouders. Haar stem werd ontdekt door een amateur toen zij als werkmeisje sigaren rolde in de fabriek van Blanchard in de Pekelharing. Hij betaalde haar eerste zanglessen.

Zij debuteerde in "De Twee Biljetten" bij het operagezelschap van Oscar Roels.

In 1925 werd zij ontdekt door Toscanini in de Opéra Comique van Parijs. Van toen af maakte zij een schitterende carrière in de grootste schouwburgen van de wereld. Ze werd door velen beschouwd als een van de beste zangeressen van de eeuw. Dit belette haar niet regelmatig naar Gent te komen.

Haar carrière werd onderbroken in 1928 door haar huwelijk met een Italiaanse edelman. Zij startte opnieuw in 1933.

In 1936 zat zij in de Metropolitan in New York, in 1938 trad zij op in "Carnegie Hall". Zij trad voor de laatste maal op in het publiek in de Kursaal van Oostende op 23 augustus 1964.

Van 1947 tot 1955 was zij de Directrice van de Gentse Opera.

17 mei 1539

Kwajongens hebben altijd bestaan.

“Lieven en Hanneken Braun filii Joos, interdictie ghedaen voortaan niet meer in ‘t begynhof St. Lysabeth te frequenteren, spelen, bellen, werpene, noch eenighe derander petulante ofte vuyligheden te bedryven, stecxkens in de sloten aldaer niet meer te steken, noch de begynen te irriterene of te quellene, op correctie van schepenen en de openbaerlyck ghegeeselt te worden.”

17 mei 1749

Karel van Lotharingen wordt triomfantelijk onthaald door de Gentse bevolking.

Door sommigen beter bekend als Charles de Lorraine.

Een onthaal dat hij nooit zou vergeten. Het was trouwens niet de eerste keer dat hij hier geestdriftig ontvangen werd, want 5 jaar voordien, nl. in 1744 was hij hier op de Vrijdagmarkt, in naam van Maria-Theresia, de gebruikelijke eed komen afleggen. Maar kort nadien vielen de troepen van Lodewijk XV ons land binnen en ook Gent kende een ruïneuze bezetting die meer dan 3 jaar zou duren.

Na de Vrede van Aken ontruimden de Fransen ons land en kon Karel van Lotharingen terug zijn functie waarnemen.

Maar wie was die man en wat was zijn functie?

Wel in die tijd werd ons land geregeerd door Maria-Theresia, maar dat braaf mens kwam natuurlijk niet naar hier om de zaken wat in het oog te houden en liet deze taak over aan een zogenaamde Gouverneur-Generaal, in casu Karel van Lotharingen.

Hij werd geboren te Lunéville op 12 december 1712 en was de schoonbroer van Maria-Theresia en wij mogen zelfs zeggen de “dubbele” schoonbroer, want was hij getrouwd met de zuster Maria-Anna van Maria-Theresia, dan was zij getrouwd met François de Lorraine, de broer van Karel.

Karel die deze functie 36 jaren zou vervullen was hier enorm populair. Deze joviale en goedgehartige man kreeg niet voor niets de bijnaam “Pastor Bonus”. Deze bon-vivant die graag van het leven genoot, had oog voor het welzijn van onze bevolking, en wanneer de regering van Maria-Theresia kan beschouwd worden als een van de weinig vredige en voorspoedige periodes die wij gekend hebben, is dat zeker mede te danken aan Karel die werkelijk bezorgd was over het welzijn van de bevolking.

Hij was een psycholoog die begreep welke methodes hier moesten gebruikt worden om met succes te regeren. Toen enkele ver van de bevolking staande raadgevers van de Keizerin adviseerden onze privileges te beknotten, greep Karel onmiddellijk in en in een brief aan zijn schoonzuster schreef hij: “Het grootste ongeluk van deze Provinciën is dat zij te ver van Wenen verwijderd zijn om voldoende gekend te worden. Ik durf u zeggen dat deze gewesten zeer gemakkelijk kunnen bestuurd worden, want met zachtheid en de minste goed-

heid welke Uwe Majesteit hen wil betonen, moge zij verzekerd zijn hier al te bekomen wat zij wil.”

Het toppunt van zijn populariteit kende hij wanneer hij op 10 september 1752 op de Kouter, op een schieting die ingericht was door de St-Jorisgilde, bij de eerste poging de hoofdvogel afschoot.

Hij stierf in het Paleis van Tervuren op 4 Juli 1780.

Zijn standbeeld in Brussel werd gemaakt door de Gentenaar Pieter Verschaffelt.

17 mei 1810

Napoleon arriveert aan de Brusselse Poort met Marie-Louise.

Dat was de 2e maal dat hij Gent bezocht. Hij was hier een eerste keer geweest in 1803 toen hij nog “Premier Consul” was en hij was dan vergezeld van Joséphine de Beauharnais. Hij bleef hier toen 5 dagen en dit eerste bezoek werd een enorm succes. Het klimaat was dan ook zeer gunstig: het Consulaat stak voordelig af tegen het regime van de fanatieke en onverdraagzame sans-culotten en het Concordaat had hier bij velen veel goed gemaakt.

Het onthaal was hartelijk, er was bijzonder veel volk opgekomen, Napoleon was in een goed humeur, Joséphine was vriendelijk en sympathiek, de overheden waren in hun schik en de industriëlen zagen het ook goed zitten. Er heerste hier een van die fameuze, vroegere feeststemmingen met vlaggen, guirlandes, triomfbogen, kosteloze opvoeringen, muziek, dans, beiaardspel, vuurwerk, enz.

De dag van zijn aankomst bezocht Napoleon nog de fabriek van Lieven Bauwens en ‘s avonds trad de beroemde Talma voor hem op in de Schouwburg. Zeven jaar later: 1810. Napoleon komt terug naar Gent, maar deze keer als Keizer en vergezeld van Marie-Louise. De sfeer is totaal omgeslagen. Zo vurig als de ontvangst was in 1803, zo ijzig en vijandelijk was ze in 1810.

Dit 2e officieel bezoek was nochtans 1 jaar op voorhand gepland en grondig voorbereid. Niets was aan het toeval overgelaten, alles was meticuleus uitgewerkt: de samenstelling van de erewacht, het oprichten van de triomfbogen, de bestelling van massa’s vlaggen, men zou een aloud gebruik in eer herstellen om hem de sleutels van de stad te overhandigen. Er kon niets verkeerd gaan, de vlaggen waren huis aan huis uitgedeeld met het bevel ze uit te hangen, aan al de vensters moesten vetlampjes geplaatst worden om aan de stad ‘s avonds een feëriek uitzicht te geven. De speciaal gedrilde muziekkorpsen stonden klaar, het moest wel een succes worden.

Maar... wat baten alle voorbereidingen als het volk niet mee wil?

En het volk dacht aan de steeds zwaarder drukkende belastingen, aan die gehate conscriptie waarbij 175.000 landgenoten ingelijfd waren bij het Frans

leger, aan de versterkte censuur, enz. Er was wat gejuig voor de 19-jarige Marie-Louise, de kleindochter van de destijds populaire Keizerin Maria-Theresia.

Napoleon kon er niet naast kijken dat hij het bij de Gentenaars verbrod had, want om hem duidelijk te laten voelen werden de Koning en de Koningin van Westfalen die in een 2e koets volgden, uitdrukkelijk warm toegejuicht. De vleeshouwers hadden aan het Klein Vleeshuis een banderol geplaatst met de dubbelzinnige tekst: "Les petits bouchers de Gand à Napoléon le grand."

Napoleon moet de boodschap begrepen hebben, want de volgende dag om 5 uur was hij hier reeds vertrokken.

17 mei 1836

Geboorte van Virginie Loveling.

Virginie en Rosalie, twee namen die altijd in een adem uitgesproken worden, vandaar ook de Gezusters Lovelingstraat in Gent.

Virginie werd, eveneens als haar 2 jaar oudere zuster, te Nevele geboren. Beide zusters die reeds vroeg naam maakten in de Vlaamse literatuur, leefden bijna 40 jaar samen met hun oude moeder in het ouderlijk huis te Nevele.

De dood van Rosalie in 1875 betekende een zware beproeving voor Virginie. Na een begrijpelijke periode van neerslachtigheid grijpt zij terug naar de pen, want schrijven zit haar te diep in het bloed.

Twee jaar na de dood van haar zuster verschijnt reeds haar nieuwe roman "In onze Vlaamsche Gewesten".

In 1879 sterft haar moeder en zij verlaat Nevele om zich definitief te komen vestigen in Gent in een huis dat ze laten bouwen heeft nabij het Citadelpark, in de Marnixstraat. 44 jaar zal zij er wonen en talrijke schetsen, novellen en romans zullen daar het licht zien, waaronder "Sophie", "Een dure Eed", "Het Revolverschot", "De Twistappel", enz.

De uitzonderlijke mensenkennis waarvan zij blijk geeft in haar romans doet zij o.m. op in het buitenland, want ze is een verwoede reizigster. Zij reist heel Europa af en verblijft een lange tijd in het Zuiden van Frankrijk. In 1885, kort voor zijn dood, brengt zij nog een bezoek aan de stokoude Victor Hugo. Zij verblijft ook een hele tijd in Italië. Op haar 65e vertrekt zij heel alleen naar Australië met de bedoeling een jaar te vertoeven bij een bevriende familie in Melbourne, maar na 4 maanden staat zij hier terug, het heimwee naar Vlaanderen was te groot.

In 1912 werd haar een grootse hulde gebracht. Een stoet van meer dan 150 verenigingen, gekomen uit de Vlaamse provincies, defileert voor haar woning. Daarna gaat de triomftocht in een open rijtuig door de rijkelijk bevlagde straten naar het Stadhuis waar haar vanwege de Stad een gouden medaille aangeboden wordt. Het feest gaat verder in de Nederlands Schouwburg waar

het bloemen geregend heeft en waar ze haar marmeren borstbeeld in ontvangst mag nemen. De feestrede wordt uitgesproken door een van haar neefjes, Paul Fredericq.

Op haar 84e begint een lange lijdensweg, langzamerhand wordt ze helemaal lam. Een andere van haar neefjes, Cyriel Buysse, laat speciaal een soort ijzeren passerelle maken die de ingang van haar woning verbindt met zijn auto. Zij stierf op 1 december 1923 en werd - in tegenstelling met haar zuster Rosalie die op het Campo Santo ligt - begraven op het kerkhof van de Brugse Poort.

17 mei 1845

De Dominicanen kopen het Rijke Gasthuis van Kanunnik De Decker. De gebouwen van het Rijke Gasthuis werden in 1824 aangekocht door Kanunnik Triest die ze verhuurde aan de Stad. Bij testament werd Kanunnik De Decker er eigenaar van in 1836.

17 mei 1847

Er heerst hongersnood bij een deel van de bevolking. In verschillende wijken van de stad worden bakkerijen aangevallen en geplunderd.

17 mei 1856

In de fabriek van Van Hecke-Vander Heyden op de Terplatenkaai ontploft een stoomketel. Er zijn 8 doden en 11 zwaar gewonden.

17 mei 1857

De nieuwe Verloren Broodbrug wordt in gebruik genomen. De vorige was enkel bruikbaar voor voetgangers. In 1942 werd zij herdoopt in Verloren Kostbrug.

17 mei 1875

Zware incidenten aan de Dampoort tussen duizenden Xaverianen die terugkwamen van een bedevaart naar Oostakker-Lourdes en Gentse studenten en Antwerpse en Brusselse anti-klerikalen. Volgens de katholieke kranten werden er 826 mensen gewond en viel er zelfs een dode. Dit incident haalde de buitenlandse kranten en het Engelse "The Graphic" bracht verslag uit onder de titel: "The religious feuds in Belgium. Pilgrims returning from Ghent beset by liberals."

17 mei 1880

Stichting te Gent van de Syndicale Kamer van de Belgische Tuinbouw.
49 Siertelers ondertekenden de stichtingsakte.

17 mei 1927

Dood van Mgr. Seghers.

Emilius-Joannes Seghers was de 25e bisschop van Gent.

Hij werd hier geboren op 3 september 1855.

Priester gewijd in 1875.

Na leraar te zijn geweest aan het Groot Seminarie werd hij pastoor van St-Jan-Baptist in 1888. Hij bleef dit tot in 1917. Hij was er zeer actief en gekend als "Pasterke Seghers".

Op 1 mei werd hij bisschop van Gent gewijd.

Zijn gedenksteen in het portaal van de St-Jan-Baptistkerk werd onthuld op 14 mei 1939.

17 mei 1929

Dood van Jules Cornet.

Deze Doctor in Aard- en Delfstofkunde werd geboren in 1865.

Hij nam op het einde van de vorige eeuw deel aan een expeditie in Congo. Hij werd de grondlegger van de Congolese geologie genoemd.

Was hier vanaf 1903 Professor aan de Universiteit.

17 mei 1985

Bezoek van Paus Joannes Paulus aan Gent.

In tegenstelling met wat velen waarschijnlijk denken was dit niet het eerste bezoek van de Paus aan Gent.

Hij was hier reeds - maar dan niet als Paus - in 1947 en in 1973.

Hij was vriend aan huis bij de familie Bressers in de Peperstraat.

Hugo COLLUMBIEN

PUZZEL 2001

Gent in de 21ste eeuw, Gent in Europa met de Euro. Het eerste jaar van een nieuwe eeuw geeft me iets nostalgisch, vooral als je door de stad wandelt en je bemerkt de talrijke zichten, die verdwenen of veranderd zijn. Eerst had ik geen zicht op het onderwerp van de puzzel, maar dat gaf me dan het idee “met uitzicht op Gent”. Vooral hoe Gent er heel lang geleden uitzag toen het nog een belangrijke rol speelde in Europa. De atlassen, plannen en zichten in de stedelijke archieven en musea geven wel een duidelijk zicht, maar wij gaan ze hier aanvullen met weergaven die misschien iets minder bekend zijn. Voor diegenen die het nog zien zitten gaan we nu van start met de kwies.

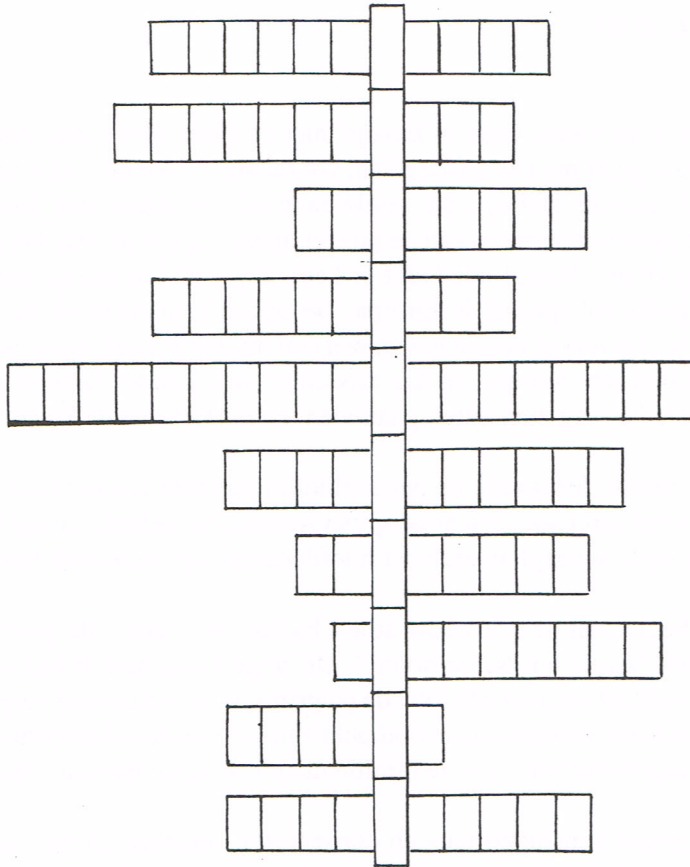
1) In het hemelse Jeruzalem op het aanbiddingspaneel van het Lam Gods bemerken we een toren met een hoge spits van een Gentse kerk. Graag willen we weten aan welk marktplein zich het hoofdportaal van deze kerk bevindt?

2) In het begin van de 15e eeuw stond buiten de “Petercelle poorte” op de heerweg het “Cruis ten Schreiboorn”. Dit hoge kruis met in het midden de Sint-Jacob geflankeerd door knielende pelgrims, waarvan de (ontwerp)tekening nog bestaat, werd vervaardigd in opdracht van het Sint-Jacobsgodshuis te Gent. Wat we graag willen weten is de familienaam van de kunstenaar van dit kruis.

3) Deze Gentse kunsthistoricus en conservator ontdekte op talrijke middeleeuwse kunstwerken Gentse zichten en gebouwen, waardoor hij deze werken dan ook in verband bracht met de Gentse school. Zijn stellingen vonden meestal geen ingang of aanvaarding. In de bas de page van het Eyckiaanse Turijn-Milanese getijdenboek ontdekte hij talrijke Gentse hoekjes en gebouwen. De Gentse monumenten die hij herkende op het Merode-altaar van de Meester van Flémalle gaven aanleiding om deze schilder te identificeren met de Gentse kunstenaar Jan de Stoevere. Wij vragen de familienaam van deze Gentse kunstschilder?

4) In 1493 verscheen een belangrijk incunabel, de Weltchronick van Hartmann Schedel. Gent werd hier op een fictieve manier afgebeeld. We vragen de familienaam van de drukker van dit werk.

5) Het Bijlokemuseum voor Oudheidkunde bewaart een anoniem 17e eeuws schilderij “Interieur van een kerk”, waarvan sommige historici van mening zijn in vergelijking met bewaarde plannen (die zich als een rode draad door het verhaal tekenen) dat dit schilderij het vermoedelijk interieur is van een

Gentse kerk, die nadien verbouwd werd. Deze kerk bewaart een sepulture van een belangrijk persoon waarvan we graag de familienaam van de Italiaans geïnspireerde ontwerper willen kennen.

6) Het Staatliche Museen te Berlijn bewaart een tekening "Tomyrus en Cyrus" (10,8 x 13,8), die een kopie blijkt te zijn van een verloren werk van de Meester van Flémalle. Langs de achterzijde van deze tekening zien we een gebouw, dat men identificeert met een Gents gebouw waar het Flémalleske originele schilderij zich naar alle waarschijnlijkheid in 1587 bevond. We vragen de naam van het gebouw dat zich thans op die plaats bevindt.

7) Geef de naam van de straat (hoofdportaal) van de kerk die kort na 1860 werd afgebroken en waarvan de St.-Henricuskerk te St.-Lambrechts-Woluwe gebouwd werd volgens de plannen van deze gesloopte kerk.

8) Indien zoals men thans aanvaardt de Gentenaar Simon Bening (die men

onderbrengt in Brugse school) de auteur is van Hortulus Animae kan hij zijn herkomst toch niet loochenen. We bemerken in dit boek in het St.-Catharina-miniatuur een Gents gebouw, waarvan we de naam vragen.

9) Het Gents Augustijnerklooster bewaart een schilderij “De verschijning van O.L. Vrouw ter Zwaluwen” (ca. 1650). Op de achtergrond bemerken we een Gentse kapel, waarvan we willen weten aan welke orde ze gewijd is.

10) Het Bijlokemuseum bezit een schilderij voorstellende “De zoon die zijn vader onthoofdt” (thans bruikleen aan het Gravensteen) waarvan we de plaats van gebeuren willen kennen.

Ik hoop dat U er al enig oog op heeft. De goede antwoorden mag U hieronder in de totempaal invullen. Per vakje plaats je één letter en de ij telt voor één karakter. In de verticale omringde paal ziet U dan de bijnaam van een belangrijk Gents godshuis verschijnen, dat je al lang niet meer ziet staan. Afgezien van dit feit hoop ik dat u het woord wel ziet zitten. Het beoogde resultaat in het kruis (of een kopie ervan) mag je dan voldoende gefrankeerd voor het einde van dit jaar sturen naar het bekende redactieadres: Lijnmolenstraat 149, 9040 Gent.

Voilà, ziet zie.

De beoogde kwiesmaster

BESCHERMLEDEN 2001

Guy Versmessen (5000)	Jean Bertrand (2000)
Edmond Cocquyt (4200)	Piet Van Eeckhaut (2000)
Prof. Dr. Guy Schrans (4000)	Mw Lamon-Demeyer A. (2000)
Philippe Kluyskens (4000)	Philippe Hebbelynck (2000)
Michel Kalmar (3000)	Willy Van Mossevelde (2000)
Alice Dynoodt (2000)	Walter Abbenbroek (2000)
Georges Broget (2000)	Dr Roland Marlier (1500)
Leon Martens (2000)	Dr. Adhémar De Wulf (1500)
John Van Schil (2000)	Pierre Plum (1500)
Ir. Henri Brasseur (2000)	Freddy Van Vlaenderen (1500)
Mw Morraye-Verstryne A. (2000)	Jacques De Breyne (1380)

Ferdinand Handovsky (1300)
André De Somville (1250)
Luc Bauwens (1200)
Marc Coucke (1200)
Willy Steyaert
André Mortier
Prof. Dr. Eric Van de Velde
Dr. Hubert Van Hoorde
Rosita Verniers
Dr. Christian Sandycyk
Luc Glibert
Willy Everaert
André Van Wynsberghe
Paul Van de Voorde
Mw Baete-Raman D.
Cecile Nevejans
André Depoorter
Dr. André Maenhout
Sylvester Serlippens
Mw Verschoore-Sevens L.
André De Cuyper
Paul Mauquoy
Philippe Proost
Cesar Block
Willy De Vogelaere
Dr. Henri Duquesne
Marc Waermoes
Maria Van Quickelberge
Jonkheer Pablo Janssen
Michel Noppe
Raoul Hofman
Bernard Cruyt
Guy Baert
Jacqueline De Reuse
Etienne Van den Boogaerde
Jacques Thissen
Maurice Raes
Marc Claeys
Paul Hebbelynck
Dr. Eric Veys
Daniël Uyttendaele

Jean Broekaert
Jean Walraedt
Ir. A.J. Impens
Guy Beyaert
Julia Van Gheluwe
Gaston Poelman
Joseph Roosen
Christian Scheiris
Jean Steenbrugge
Herman Delaunois
Jérôme Moortgat
Stijn Verrept
Dr. Henri Depoorter
Micheline Walgraeve
Jean-Pierre Leirens
Dr. Philippe Verjans
Peter De Pape
Dr. Roland Heughebaert
Jan De Vleeschouwer
Mw Cerulus-Van Gaever M.
Fernand Verheggen
Roger Dekeyser
Mw De Pauw-Mistler
Dr. Pierre De Vos
Maria Verdonck
Freddy Durinck
André Pernot
John Leten
Willy Van Belle
Marcel Vanlancker
Jurgen Schalck
Jean-François Peeters
Jacques Huys
Jacques Vermeulen
Lucien Casteels
Raoul Hoogstoel
Robrecht Waeri
Raphaël Dobbelaere
Freddy Hoste
Rudy Van Hollebeke
Dr. Guido Demeulenaere

Paul Eeckhout
Yves Brasseur
Lucien De Temmerman
Bernard Hebbelynck
Jean-Paul Marchal
Robert Verspeeten
Guido Van Renterghem
Elly Van Durme
Albert Ylen
Nicole Verschoore
Marcel Van Huffel

Mw Janssens-Roegiers
E.H. André Thoonen
Roland Van Bockstaele
Edgard Praet
Robert De Kezel
Prof. Em. Dr. Pieter Braeckman
Pierre Hebbelynck
Susanne De Grande
Luc Matthijs
Monique De Blauwe
Patrick Rombaut

STEUNENDE LEDEN 2001

Laurent Balcaen (900)
Bisdom Gent (850)
Jean Libbrecht (800)
Regina De Ruyck (800)
Diane Sarteel (800)
Didier Eechautd (800)
Antoine Van Goethem (800)
Pierre Uytterhaegen (800)
Ir. Gustave Veeckman (800)
Adolf Bucqué (800)
Frank Meert (800)
Louis Comhaire (800)
Bert Destoop (800)
Eric De Buck (800)
Peter Sorgeloose (800)
Dr. André Van den Boogaerde (800)
André Verbrugghen (750)
Dr Charles Annez (750)
Stefaan Van Schoor (750)
Gustaaf Nicaese (750)
Marie-Jeanne De Smet (700)
Mw Cornelis-Meyvaert C. (700)
Lucien Vermaele (700)
José De Boose (700)
R. Steyaert (700)
Guy Kint (700)

Gerald Mc Hugh (700)
Christian Puttevils (700)
Mw Eeckman-Bryssinck J. (700)
Valerie Gody (700)
Jacques Lataer (700)
Joseph Joos (700)
Jean-Pierre Quintyn
Guy Bruyneel
Roger Moreau
Roger Spilthoorn
Etienne Verschraegen
Marc De Munnynck
Maurice Labijn
Willy De Smet
Pierre Ryckaert
Julien Wieme
André Michiels
Richard Caese
René Rodrigues
Louis Van de Vyvere
Karel Ossieur
Marie-Thérèse Vandebunder
Guy De Maertelaere
Dr. Marc Hooghe
Willy Diegenant
Christan Roels

Herwig De Munnynck
Ivan Michels
Robert Dimiaux
J. Capoen
Dr. Honoré Wyffels
Antoon de Schryver
Mw Steels-De Visschere M.
Raoul Buysse
René Parasié
Philippe Van Melle
Janine Lehardy
Eugène Uytterhaeghe
Jaime Jurdan
Oscar Van Mol
Serge Tollenaere
Fernand Wafflard
Mw Van Beveren-Oosterlinck
Françoise Verhoosele
Robert De Moyer
Jan Zwaenepoel
Suzanne Vander Gracht
André Rottiers
Fernand De Rockere
Michel Ysabié
Mw Wauters-D'haen E.
Walter Claeys
Luc Lekens
Noël Goossens
Prof. Dr. Edmond Voordeckers
Serge Pauwels
Frank Ödberg
Jean Delva
Marcel De Munter
Roland De Meyer
Wilfried Pieters
Michel Peirtsegaele
Daniël Van Poucke
Georges Neslany
Hugo Dewaele
Mw Hublé-Vankenhove N.
Mw Cruyt-Hoorens M.

Leon Trivier
Maurice Geirnaert
Mw Kluyskens-De Potter N.
Charles Van den Abeele
Prof. Em. Dr. Gontran Eryvynck
Pieter Spanoghe
Dr. Philippe Combault
Jules Duvivier
Jean Jacques
Ginette Desmet
Joseph Vandeveldé
Jacques Lavrillé
Erwin Penning
Georges Thysbaert
François Saccasyn
Arthur Steenbrugge
Daniël Verbessem
Armand Blondeel
Marc van Speybroeck
Willem De Schryver
Mw Piton-Van Geluwe E.
Robert De Rudder
Huguette Taymans
Dr. Lodewijk De Vos
Jacques Brun
Laurent Claeys
Leon Lemmaitre
André Raman
Jean-Pierre Laute
Xavier De Schryver
Danny Dobbelaere
Andreas Leys
Adolf Delantsheere
Emile Genbrugge
Mw Callebaut-De Broe R.
Clément Saillé
Albert Sels
André Deproost
Roland Wissaert
Paul De Coninck
Luc De Broe

Guy Namurois
Carlos Fassin
André Buysse
Etienne Dekoning
Jan Koninckx
Wim De Bock
Maurice De Bruyne
Z.E.H. Jos Mertens
Mw Albert De Meulemeester
Willy Van Trappen
Mw Vancraeynest-Mulert
Philippe Willemot
Georges Meersschant
Luc De Smul
Dr. Daniël Sabbe
Jan Vander Haeghen
Laurent Van Bossele
Henri Claeys
Robert Lybaert
Leon Lippens
Marcel Vanhinsberg
Marcel Leeman
Marcel De Preter
Fernand Van Quaquebeke
Prof. Dr. André Kint
Erik Vandenbroeie
Guy Carton
Jean-Claude Martiny
Diane Van Lierde
Freddy Vereecken
Beatrijs Ediers
E.B. René Stockman
Jean-Marie Marchand
Emiel Rombaut
Yvan Fonteyn
Luc Moortgat
Alain Malschaert
Henri Coessens
Roger Versteede
Jacques Van de Calseyde
Christiane Van der Meulen

Erik De Moor
Pierre Geernaert
Jean-Pierre Leyseele
Jean-Pierre Boone
André Scheire
Lea Van Leuven
Mw Broekaert-Blondeel R.
Alfons Gistelincx
Luc Devriese
Jacques Lievens
Eddie Van Haverbeke
Jacques Carels
Pierre Van der Stuyft
Robert Devreese
Daniël Van Ryssel
Madeleine Criel
Pierre Bruyneel
J.M. De Wulf
H. Meuleman
E. Vanderstraeten
Georges Casteleyn
Etienne De Clercq
Anne Cocriamont
Gustaaf Van Audenhove
Marc Rummens
Guido De Bruyker
Robert Loyez
Carlos Robaeys
Jacques Hebbelynck
Charles Uyttenhove
Robert De Leenheer
Mw Dilewyns-Acke L.
Dirk Jurrjens
Lisette Verley
Jan De Weirdt
Alfred Roose
Richard Comyn
Ingnace Branquar
Adriaan Boone
Jean-Marie de Wulf
Mw Van Dijk-Vanhooren L.

Dr. J. Torrekens
Christian Lentz
Marie-Thérèse Desmul
Urbain Catteeuw
Prof. Em. Dr. Alexander Evrard
Marc Maresceau
Eric De Meyere
Georges Oosterlinck
Marcel Cambier
Jacques De Braekeleir
Julien Verdonck
Dr. Remi Hombroucks
John Van Hulle
Ir. Alfred Van Schoote
Mw De Wispelaere-Van Hauwaert
Georges De Vreese
Leon Deproost
Mw Luc De Coster
Françoise Van de Vyvere
Robert Van Bocxstaele
Dr. Carlos Metdepenninghen
Freddy Vander Stichel
Alex Dewitte
Roger Thienpont
Eddy Detaeye
Firmin Andries
Jacqueline De Taeye
Prof. Dr. Eric Lacroix
Louis Daens

Roland Rombaut
Marcel Vanden Daele
Albert Braekman
Laurent De Schuyter
Louis Devloo
Dr. Jacques Huyghebaert
Jacqueline Podevyn
Prof. Dr. Herman Balthazaar
Prof. Em. Dr. Kamiel Van Acker
R. Van Herwegen
Willy De Meyer
Mw De Buck-Muller Y.
Gilbert Gassée
Mw Schauvliege-Van Megroot
Victor Antheunis
Fernand Goethals
Willy Van Hevel
Romain Landuyt
Gilbert Holvoet
Frans De Bleecker
Gilbert Lodrigo
Charles Pierre
Lucien Van Steenberge
Mw Van Assche-Janssens O.
Z.E.H. Dirk De Backer
Philip Vermeulen
Frank Martens
Johan Mulert
Jacques Bouckaert

STEUNFONDS 2001

600,- Mw Sleyter-Velghe D.

500,- Collumbien H.

100,- Mw Janssens-Van der Vennet A. - Mw De Vriendt-Mores R. - Elderweirt L. - Mw Dr Reu G. - Mw De Rudder M. - De Geyter R. - De Caluwe P. - Mw De Grez H. - Ryckaert M. - Peeters D. - Mw Keppens-Dentandt M.J. - De Bosscher A. - Mw Vanacker M. - Mw Vanderhaegen E. - De Rouck G. - Hublau E. - Ongena L. - Brysse A. - Anthonis P. - Mw De Roubaix-De Leye L. - Mw Verstraete E. - Thienpont G. - Maes R. - D'hondt G. - Labout A. - Jurrjens

D. - Van Damme R. - Roose J.-P. - Vermeire H. - Vanderstraeten E. - Mw Halsberghe-Coutteel S. - Vlieghe P. - Van Bockstaele R. - Mej. Van Beylen M. - De Cock F. Hellinck A. - Carpentier H. - Coryn G. - De Cooman E. - Ghent Travel Bureau - Oyen A. - Vandegehuchte M. - Vermeulen P. - Eeckhout J. 50,- Mej. Lormans G.

Toelage Provincie 1999: 25.808,-

Toelage Vlaamse Gemeenschap 1999: 25.000,- en 2000: 50.000,-

BIBLIOGRAFIE

De “**Handelingen Deel LIV 2000**” van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent zijn verschenen.

Weer een interessant boek van 238 bladzijden van het gekende formaat.

Het is deze keer een themanummer dat gewijd is aan Keizer Karel.

In het eerste artikel heeft René Vermeir van de Vakgroep Nieuwe Geschiedenis van de R.U.G. het over het grapje van een Oudenaards gemeenteraadslid die onze Dulle Griet opeist als eigendom van zijn stad. Anderhalve bladzijde volstaat om daar komaf mee te maken. Hij is wel dieper ingegaan op de verbazende bewering dat Keizer Karel niet in Gent zou geboren zijn op 24 februari, maar in Eeklo op 20 of 22 februari.

Na een grondige analyse van deze theorie maakt hij er brandhout van.

Van Luc De Grauwe volgt een artikel “Welke taal sprak Keizer Karel?”

Marc Boone heeft het over Karel V en Gent, stedelijke identiteit en staatsgeweld.

Peter Arnade van de Californian State University heeft het over “The Emperor and the city: The Cultural Politics of the Joyous entry.”

Krista De Jonge van de K.U.L. behandelt de Bourgondische residenties in het graafschap Vlaanderen ten tijde van Filips de Goede.

Volgt dan een zeer boeiend artikel van Daniël Lievois over “Het Hof ten Walle ten tijde van Keizer Karel”. Wij krijgen hier een - voor de meesten onbekend - helder beeld van het dagelijks leven in het Prinsenhof en van de personen die er verbleven of passeerden.

Het boek eindigt met de gebruikelijke “Bibliografie van de Geschiedenis van Gent 1999-2000” opgesteld door Leen Charles en Marie Christine Laleman: 283 items. De overgrote meerderheid over Gent, enkele meer algemene.

Prijs van dit boek: 850 fr. Maar, zoals vroeger reeds gezegd, is het veel interessanter zich lid te laten maken van de M.G.O.G. Het lidgeld bedraagt slechts 750 fr. en dan krijgt men al de publicaties, deze Handelingen inclusief, gratis.

PCR van de Maatschappij: 000-0370680-43

Het "Nieuw Gents Volkstoneel" werd gesticht in 1991 en bestaat dus 10 jaar. Zo iets werd natuurlijk gevierd met een Academische zitting, de aanstelling van een Peter en een Meter, in casu Will Ferdy en Jenny Tanghe, en met de uitgave van een Jubileumboek "**Een decennium Volkstoneel.**"

Het geeft een zeer gedetailleerd overzicht van de stukken die in de afgelopen 10 jaar gespeeld werden en dat zijn er niet minder dan 34!

Bij ieder stuk dan men lezen waar het gespeeld werd, op welke data en de complete rolverdeling. Wat dit boek bijzonder interessant maakt zijn de talrijke foto's van acteurs, scènes uit de stukken en decors.

Wij zijn in dit boek 25 zwart-wit foto's en niet minder dan 119(!) kleurenfoto's tegengekomen.

Een unieke souvenir en een absolute must voor dezen die regelmatig de vertoningen van het N.G.V. bijwonen en zeker ook interessant voor alle Gentenaars die begaan zijn met ons onvolprezen dialect

Het boek heeft een formaat van 21 X 29,5 cm en telt een 50-tal, niet genummerde, bladzijden. Het kost 450 fr. en is te verkrijgen bij Willy Verbeke - Heiveldstraat 229 te 9040 Gent - St-Amandsberg. Tel: 09.228.01.02

"**Werken aan het Hôtel d'Hane-Steenhuuse**" is een brochure die uitgegeven werd door de Dienst Monumentenzorg.

Men krijgt een overzicht van de restauratiewerken die nu aan de gang zijn. Een 40-tal kleurenfoto's verduidelijken de tekst.

Formaat: 16 X 28 cm, 40 bladzijden. Prijs: 100 fr. Te bekomen in het Hotel d'Hane-Steenhuuse.

Een 2e brochure die uitgegeven werd door het Stadsbestuur is "**Jezüietenstreken. Barbara zonder toren.**"

Na een korte historiek van de Jezüieten in Gent gaat het over de bouw van de nieuwe kerk in de Savaanstraat van 1855 tot 1858. Er is ook een beschrijving van het interieur en van de latere werken.

Formaat: 14,5 X 21 cm. - 44 bladzijden - Een 35-tal kleurenfoto's.

Prijs: 80 fr. Te bekomen in het Stadswinkeltje aan het Zuid.

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

De heer **Christiaan Dierickx**, voorzitter van "De Twee Ambachten", zoekt informatie over de Gentse architect Edmond De Perre-Montigny (1826-1898). Als heemkundige ben ik bezig met de gebouwen in de fusiegemeente Assenede, waarvan provinciaal architect en **Gentenaar** Edmond De Perre de plannen

tekende, te inventariseren en te beschrijven. Genoemde bouwmeester was in **Oost-Vlaanderen** bijzonder actief: meer dan 60 openbare gebouwen (gemeentescholen, kerken, pastoriën, gemeentehuizen) heeft hij in zijn actieve loopbaan ontworpen.

Over de persoon Edmond De Perre heb ik tot op heden weinig informatie teruggevonden. Navraag bij de provincie bracht me geen stap verder. In Melle heb ik een overlijdensbericht van zijn echtgenote Eugénie Montigny (geboren te Gent 8/4/1829 en er overleden op 14/9/1901) teruggevonden. Verdere persoonlijke gegevens over de architect blijven echter zeer schaars.

Met deze brief vraag ik enige medewerking van uw actieve heemkring. Mogelijks ken je in uw heemkring personen die meer informatie hebben over genoemde architect. Alle mogelijke informatie is bijzonder welkom.

De volgende vraag komt van de heer **Mark Rummens**.

Wie weet iets meer over het ontstaan van de roeisport in Gent?

Bij de viering van het 125 jaar bestaan van de Koninklijke Roeivereniging Sport Gent (het vroegere *Sport Nautique*) wordt de publicatie van een gedenkboek gepland waarbij de geschiedenis van onze vereniging zal gekaderd worden in die van de globale roeisport in België en Gent.

De vraag stelt zich dan ook naar het ontstaan en de allereerste jaren van de roeisport in onze stad. De informatie waarover we beschikken is echter zeer schaars zoals hierna blijkt.

Algemeen wordt aangenomen dat de roeisport in Gent voor het eerst beoefend werd in 1846 door een watersportvereniging genaamd *Société des Régates*. Welke bron bestaat hierover? In de universiteitsbibliotheek is er een kleine brochure (amper 10 bladzijden) van de *Société des Régates* met slechts drie documenten, te weten de statuten van 23 april 1846, het reglement van 16 september 1851 en een leningsakte van 7 februari 1850 waaruit blijkt dat grond wordt aangekocht *situé au Dok à côté du chantier du sieur De Landsheer*. Daaruit kan besloten worden dat de vereniging in 1846 werd opgericht, dat ze in 1851 nog bestond en dat ze zich vestigde aan het Dok. Niet meer, niet minder. Het was in alle geval geen zuivere roeivereniging maar een zeil- en roeivereniging, vermits als doel wordt vermeld: "*Elle donnera des fêtes nautiques et des concours de vitesse entre embarcations à rames et entre embarcations à voiles*".

Volgens Lode Hoste zou er op 5 juli 1846 een roeiwedstrijd gehouden zijn in het Dok (G.T., 1993, p. 34). Helaas vermeldt hij zijn bron niet. Wel blijkt dat hij de *Société des Régates* verwart met de *Régates Gantoises*. Deze laatste was een andere vereniging die pas in 1885 werd opgericht en zich aan de Elyzeese Velden vestigde. Zij ging in 1894 ten onder aan onderlinge twisten (waardoor vele leden overstapten naar de *Sport Nautique*), maar werd in 1906

opnieuw opgericht, nu onder de Vlaamse naam *Gentsche Regattes*, met loods op het einde van de Godshuizenlaan (nu Martelaarslaan). Deze vereniging verdween met de eerste wereldoorlog.

Het enige andere spoor dat we, dan zij Ginette Desmet, nog gevonden hebben komt uit de Franse *Almanach du Commerce et de l'industrie* van 1867-1868, waarin de *Société des Régates* wordt vermeld enkel met de naam en het adres van haar voorzitter J. de Hemptinne (dezelfde als in de brochure van 1851). Wat daarna gebeurd is blijft een vraagteken. Het lijkt ons weinig waarschijnlijk dat deze vereniging toen nog roeiactiviteiten ontwikkelde, zoniet moet er toch een verwijzing naar zijn bij de stichting in 1871, amper drie jaar later, van de *Club Nautique*, terwijl de literatuur unaniem is dat de Club toen de enige roeivereniging was.

Merkwaardig is wel dat Heins in zijn *Gand sa Vie ses Institutions* (deel III, p. 318) spreekt van een *Cercle Nautique*, gesticht in 1856, zonder enige verder aanduiding of verwijzing. Nergens anders in de bronnen is daar enig spoor van te vinden.

Hoe dan ook is voorzichtigheid geboden te spreken van roeiverenigingen vòòr 1860. Afgezien van de *Société des Régates* werd de oudste gekende Belgische roeivereniging opgericht in 1858 (in Antwerpen), snel gevolgd door verenigingen in Luik (1860), Namen (1862), Brussel (1865), Brugge (1869), Gent (1871) en Oostende (1871).

Vandaar dat wij ons de vraag blijven stellen of de *Société des Régates* (wiens embleem een zeilboot was!) haar bedoeling (ook) roeiwedstrijden in te richten ooit uitgevoerd heeft en zo ja, met welke regelmaat. Welke lezer weet daar iets meer over?

Wat mogelijk lijkt is dat de *Société des Régates* niet echt opgedoekt werd maar evolueerde tot een zuivere zeilvereniging en de voorloper of zelfs de kern was van de latere *Royal Belgian Sailing Club*. Wij hebben daarvoor twee argumenten: nergens worden de namen *Société des Régates* en *Sailing Club* tezelfdertijd gebruikt én de naam de Hemptinne komt voor in het bestuur van beide verenigingen. Als dit zo is, dan is dit opvallend parallel met Oostende waar ook in 1846 een zeil-en roeivereniging van start gaat die alras een exclusieve zeilvereniging wordt waarna een afzonderlijke roeivereniging ontstaat in 1871.

Vandaar de tweede vraag: welke lezer weet iets meer over het ontstaan van de *Sailing Club* in Gent, al dan niet in relatie met de *Société des Régates*?

De heer **Maurice Vollaert**, Stapelplein 70, bus 801 vraagt of iemand hem inlichtingen kan verschaffen over de hierna vermelde ontwerpers van affiches, geboorte- en overlijdensdatum, woonplaatsen, alle bijzonderheden omtrent deze kunstenaars en de drukkerijen.

1° Ed. Isselée: affiche van 1924 gedrukt bij J. Timmermans, Korenmarkt 27 te Gent.

2° E. Drot: affiche van 1899 gedrukt bij I.M.P. Devestel, A -Steendrukker - Brandstraat 32 te Gent.

3° Litho E. Colier en Gerondel: affiche van 1930. Boeken- en steendrukkerij - Onderstraat 3-5 te Gent.

4° L. Morauw: affiche van 1933 gedrukt bij B. Medo - Bevrijdingsdreef 124 te Gent.

5° Jacq: affiche van 1950. Lithograaf R. Van Autryve - Ham 47 te Gent

LEZERS SCHRIJVEN ONS

Van Mevrouw **Dina Carels-Haes** ontvingen wij volgend interessant schrijven:

Terwijl ik op zoek was naar de foto van de grafzerk van Adolphe PÉGOUD kwam mij de foto van een basreliëf, gefotografeerd bij de toegang tot de SULLY-vleugel van het Musée du Louvre, Paris onder ogen.

Ik had als eerder het voornemen gekoesterd u die op te sturen, maar gegrepen door het raderwerk van Dringender Zaken, is het op de stapel Nog uit te voeren Goede Voornemens terecht gekomen, en is er Poste Restante gebleven.

Ter zake. U heeft ondertussen de foto al bekeken en inzake de keuze van het onderwerp zal u de gelijkenis met onze Gentse MAMMELOKKER opgevalen zijn. Ik schrijf over wat bij het werk vermeld staat:

Atelier de Jean GOUJON: La Charité romaine (1560-1564)

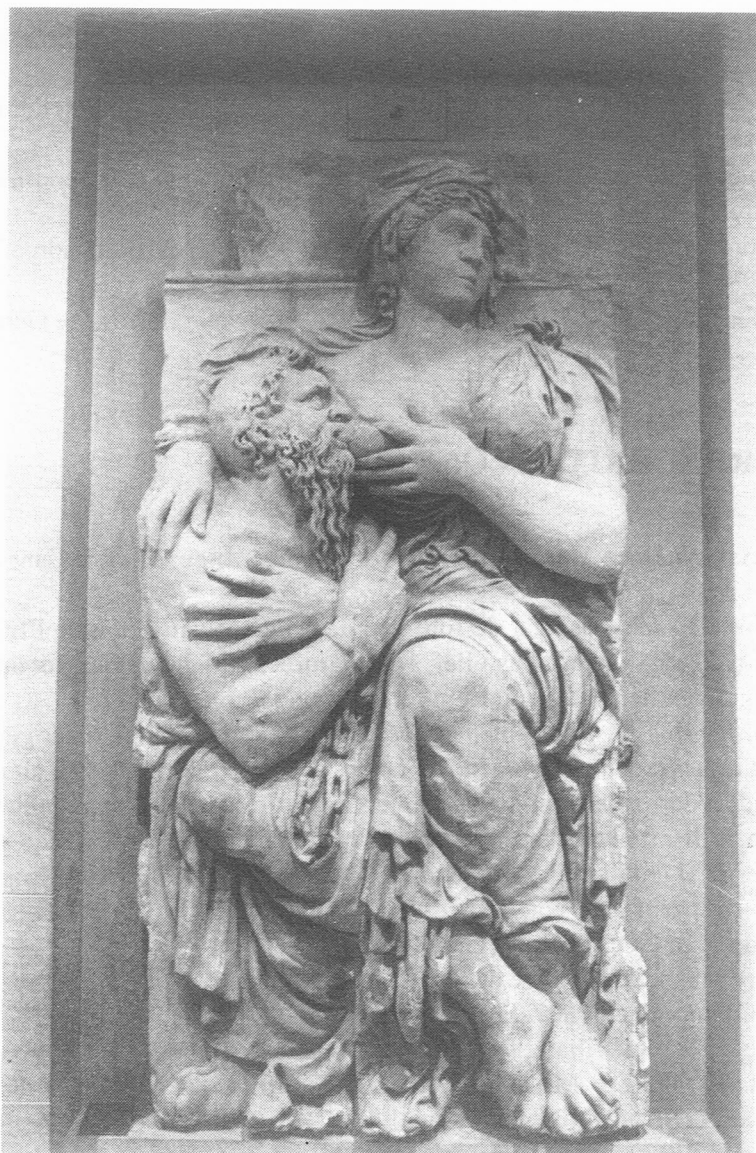
Reliëf provenant de l'attique de l'aile sud de la Cour Carrée décoré sous Charles IX et démonté en 1807.

Symbole de la piété filiale: Péro allaite son père prisonnier.

Verwijst de sage DE MAMMELOKKER in GENTIANEN, EEN RESEM OUDE GENTSE SAGEN, Dr. Paul DE RYCK, 1955, Stad Gent - Dienst voor Toerisme, p. 30 naar het historisch gegeven dat de Gentenaars vaak en vlug tegen de regerende vorsten in opstand kwamen, Guido DESEYN in GIDS VOOR OUD GENT, Standaard Uitgeverij, Antwerpen/Weesp, p. 161 verwijst naar de Romeinse Legende van de Caritas waar de oude man Cimon (Simon? Was de gevangene een jood?) door zijn dochter werd gevoed.

In de veronderstelling dat het om oorspronkelijke werken gaat, en niet om duplicaten ter vervanging van voorgaande, verweerde exemplaren, dan is de Franse versie de oudste.

Tot zover een extract uit de brief van mevrouw Carels. In deze brief die een 5-tal getypte bladzijden telt maakt zij een hele reeks bedenkingen over dit on-

De Mammelokker uit het Louvre. Foto en copyright Jan Carels.

derwerp en gaat zij dieper in op de Franse gevangenschappen van die tijd. Een interessante tekst, maar te uitgebreid en te weinig specifiek Gents om hier integraal te publiceren. Wij deponeren deze brief in ons Documentatiecentrum waar geïnteresseerden hem kunnen raadplegen.

De heer **Jean Walraedt** schrijft ons het volgende:

Betreft Manneken Pis.

Om onduidelijke redenen beweren velen (o.a. Johan De Cavele en "Ghendtsche Tydinghen 2001 - N° 4 -p.256, enz.) dat het beeldje op de Kraanlei een Manneken Pis voorstelt.

Het beeldje toont een kleine jongen die met de ene hand over zijn buik wrijft: met de andere heft hij zijn tabbaard op, een normaal kledingstuk voor kinderen destijds. Zijn gebaar houdt duidelijk geen verband welke men van een Manneken Pis verwacht. Wel verwijst het naar een gewoonte waarbij kinderen aangaven dat zij naar tevredenheid hadden gegeten en wreven op hun buik om hun voldoening uit te drukken. Terecht is de benaming van het restaurant "t Buikske vol"

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

In "De Gazette van Gent" van 24 Maart 1924 verscheen een artikel van Alfons Van Werveke over

Van de Flesbodems tot de Spiegelglazen

In een vorige kroniek hebben wij aangetoond dat men in de middeleeuwen weinig glasramen gebruikte, om de eenvoudige reden, dat het glas zeldzaam was en dus duur kostte. Om de koude af te weren stak men in de vensteropeningen geolied lijnwaad of papier. Dikwijls was de waaier alleen voorzien van een doorschijnend afsluitsel en het beweegbaar gedeelte was enkel van hout. Wanneer glas werd aangewend, dat slechts in kleine paneelen kon worden bekomen, vatte men die in lood om ze nevens elkander te houden. Slechts in kerken en openbare gebouwen sloot men bij middel van glas, de geheele vensteropening af.

Die glasramen, vooral in de XVe en in de XVIe eeuw in Vlaanderen, hadden verschillende kleuren en vormden schilderijen: het beeld van een heilige of van een vorst of een geheel tooneel. Wij weten, bij voorbeeld, wat de geschilderde ramen van de Sint-Baafs, van Sint-Nikolaas en van de kapel van het stadhuis te Gent voorstelden.

Om den vorm van het lood in glas, in de verschillende tijdstippen te kennen, moet men de schilderijen en de miniaturen onderzoeken, want van de oorspronkelijke glasramen uit de middeleeuwen blijft er bitter weinig over. Wij hebben geen enkele reden om te denken, dat de schilders andere figuren zouden geteekend hebben dan die, welke ze voor zich zagen. De oorkonden, toonen overigens eenvormigheid in dezelfde tijdperken. Wij hebben een groot

getal schilderijen en miniaturen nagegaan, en vastgesteld, dat men in den Romaanschen tijd in lood zette, kleine, ronde, dikke glazen, veel dunner aan den boord dan in het midden: het waren zoogezegde *fleschbodems*.

Met den Gothischen tijd verschijnt een andere vorm, de *ruit*, men denke aan de *ruit* (keek) van het kaartspel. Het glas is nog niet *effen*, maar veel dunner dan in het vorige tijdperk. Het heeft vier gelijke zijden en twee scherpe hoeken, wier as loodrecht staat, en twee stompe hoeken, waarvan de as waterpas ligt. Het woord "ruit" is na den Gothischen tijd blijven dienen om het glas van en anderen vorm aan te duiden, dat in lood, in hout of in ijzer werd gevat. Soms, maar zelden, is het glas in plaats van een ruit, een vierkant met gelijke hoeken, op een punt gesteld.

De Renaissance brengt een anderen vorm mede: den "rechthoek" wiens lange zijden loodrecht staan. Soms zijn de rechthoeken in een lijst van smal glas gevat en het lood, vormt zelfs nogal ineengewerkte meetkundige figuren.

Met den Louis XIV-stijl verdwijnt het lood, dat door "houtjes" wordt vervangen, terwijl het glas groter wordt.

In de XIXe eeuw gebruikt men glas dat hoe later, hoe grooter is; de "houtjes" verminderen in getal; men vervangt ze door ijzer of ze verdwijnen geheel. In het laatste vierde van de verleden eeuw verschijnen de spiegelruitent, die geheele vensters en zelfs de penanten vervangen.

In de kerken, die Jan van Eyck (overl. 1440) schildert, ziet men gewoonlijk glasramen met fleschbodems, meestal in Romaansche gebouwen, soms toch ook in Gothische. Op de "Boodschap" te St. Petersburg, ziet men dat de fleschbodems van de onderste vensters der Romaansche kerk, vervangen zijn door, ruiten. Op één uitzondering na, geeft Rogier Van der Weyden (gest. 1464) niets meer dan ruiten, zelfs in Romaansche gebouwen, waar ze zeker niet oorspronkelijk zijn. Evenzoo voor Petrus Cristus (gest. 1472), Diederik Bouts (gest. 1475), Joost van Gent (gest. 1475), Hans Memling (gest. 1494) en Jan Mostaert (gest. 1555), Quinten Metsys (gest. 1530) en Maarten De Vos (gest. 1603) hebben nog fleschbodems gezien. Dat soort van glazen werd overigens nog gebruikt in het Gothisch Stadhuis van Gent, begonnen in 1517. In het Museum van Oudheden zijn daarvan nog stukken bewaard. Adriaan De Brauer (gest. 1638) en David Teniers (gest. 1649) geven nog ruiten. "De rechthoekige glazen" in den zin der hoogste kanten opgesteld, waren nochtans al een heelen tijd gebruikt geweest. Men zou zelfs zeggen, dat de evolutie vroeger had plaats gehad in Holland dan in Vlaanderen, want bij Diederik van Delen (gest. 1668), Jan Vermeer (gest. 1675), Pieter de Hooch (gest. 1677), Jan Steen (gest. 1679), ziet men niets anders meer dan "rechthoeken", Cornelis Dusart schildert een venster met negen panelen : de zes onderste hebben nog ruiten, maar in de drie bovenste zijn de ruiten vervangen door rechthoeken. De zeer realistische Adriaan van Ostade, (gest. 1635) laat ons op zijn

“Haringeter”, (Museum te Brussel) de evolutie van den vorm van het venster-glas zien: een dubbel venster heeft rechts van den post, een oud paneel met hier en daar gebroken ruiten en afgerukt lood al onder; het oorspronkelijk paneel links is vervangen door rechthoeken en is nog gaaf.

Zijn de vensters onzer huizen schooner geworden door het vervangen van het “glas in lood” of in “houtjes” door “spiegelruit”? Gewoonlijk meent men van niet, want men verdubbelt de spiegelruit met beweegbaar “glas in lood”, of men plaatst er valsche houtjes tegen, wat ons de lezer zal toelaten belachelijk te vinden.

Alfons VAN WERVEKE

INHOUD 2001

1.	
- G. Broget:	2
In die Peperstrate.	
- Kanunnik Vanden Gheyn:	18
Inventaire Archéologique: Fragmenten van een Romaanse doopvont.	
- Daniël Van Ryssel:	20
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.	
De charmes van dagelijksheid (Vervolg)	
- Paul Huys:	30
De Gentse Kunstschilder-leraar Constantin Sloedens (1785-1851)	
- Hugo Collumbien:	32
Gentse Memoriedagen: 7 en 8 mei.	
- Daniël Van Ryssel:	37
Yuste, waar Keizer Karel V zijn laatste levensjaren doorbracht.	
- Bibliografie.	42
- Vraag en Antwoord.	47
- Lezers schrijven ons.	47
- David Maes:	50
Nog enkele herinneringen aan Michel Casteels.	
- Zo was het vroeger.	52
2.	
- Maurice Michiels:	54
Poortakker 1260-1998.	
- Prosper Claeys:	69
Inventaire Archéologique: Het Toreken.	
- Daniël Van Ryssel:	71
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.	
De charmes van dagelijksheid. (Vervolg).	

- André Coene: Gent en omgeving op de kabinetskaart of handschriftenkaart van de Oostenrijkse Nederlanden op 10-12-1777 door Graaf Ferraris voorgesteld aan Jozef II.	81
- Paul Huys: Het protest van de Gentse “Confrerie van Sint-Zacheus” tegen de wildgroei van nieuwe herbergen in Gent (1768-1778).	99
- In Pégoud vlieg naar omhuuge, om zijn keunste te gaon tuuge...	104
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 9 mei.	109
- Quizmaster: Oplossing Puzzel 2000.	117
- Bibliografie.	119
- Vraag en Antwoord.	122
- Lezers schrijven ons.	123
3.	
- Erik Wille: Karelke Waeri, ook een Aalterse figuur.	126
- Alphonse Diegerick: Inventaire Archéologique: Bul van Gregorius IX.	140
- Maurice Michiels: Poortakker 1260-1998 (Vervolg en slot).	141
- W.L. Braeckman: De zelfmoord van de boekdrukkers Gimblet in 1801.	154
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven. De charmes van dagelijksheid (Vervolg).	155
- Albert Brysse: Onze dokwerkers van weleer.	166
- Marcel Daem: Huwelijksverrassingen in Gent en omstreken.	171
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 10 en 11 mei.	174
- Quizmaster: De Quizmaster over Horta, een antwoord.	180
- Erik Schepens: Aanvraag tot bouw van de latere herberg De Sterre.	182
- Een prachtig geschenk.	184
- Documentatiecentrum. Werking 2000.	185
- Bibliografie.	190
- Vraag en antwoord.	195
- Lezers schrijven ons.	197
- G. Broget: Herinneringen aan de Gentse Universiteit.	198

4.	
- Daniël Van Ryssel:	202
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.	
De charmes van dagelijksheid (Vervolg).	
- Cesar Snoeck:	211
Inventaire Archéologique: Muziekinstrumenten van Henri Willems, de Jonge.	
- André Coene:	212
Het "Plan de la Ville et Château de Gand" door I.B. Malfeson (1756)	
- Pierre Kluyskens:	221
Aardbevingen in Gent.	
- Victor Antheunis:	225
Dagboek Telegrambestellers=Depechedragers ±1940.	
- W.L. Braekman:	231
De tabaksrookklijsteer kan de drenkeling niet reanimeren (1784).	
- Hugo Collumbien:	232
Gentse Memoriedagen: 12 en 13 mei.	
- Eddy Levis:	242
't Gents spant de Kruune!	
"In Keizer Karel bij Karel de Keyzer".	
Onze Gentse cafés en handelshuizen.	
- Bibliografie.	260
- Vraag en Antwoord.	261
- Lezers schrijven ons.	262
- Zo was het vroeger.	264
5.	
- Joseph De Vuyst:	266
Het Geheim Leger vecht (1e deel).	
- Hermann Van Duyse:	289
Inventaire Archéologique: Ereblazoen van de gilde der Schoenlappers (Oude schoenmakers).	
- Pierre Kluyskens:	290
Het "Paleis" van de Universiteit.	
- André Coene:	299
Het plan van Gend gemeeten en gegraveerd in 't jaar 1796 door G. Goethals.	
- Daniël Van Ryssel:	305
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.	
De charmes van dagelijksheid.	
- E. Ossieur:	316
Hermafrodiet te kijk in 1669.	
- Hugo Collumbien:	320
Gentse Memoriedagen: 14 en 15 mei.	
- W.L. Braekman:	326
De Gentse Metselaarsstaking in 1898.	

- Groote Brand in de Tentoonstelling. 1913.	330
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige Kroniek: Vensters met luiken en vensters met glas.	331
- Karel Waeri: Gentse liedjes: De Ledebergsche pompsters.	333
- Bibliografie.	337
- Lezers schrijven ons.	340
- Oude jaargangen "Ghendtsche Tydinghen".	343
- Zo was het vroeger.	344
 6.	
- Joseph De Vuyst: Het Geheim Leger vecht. Een geïllustreerde, aangevulde en verbeterde versie van Joseph De Vuysts dagboek. 2° deel.	347
- Louis Maeterlinck: Inventaire Archéologique - Fiche N° 35. De verheerlijking van de Maagd door Nicolaas de Liemaekere, gezegd Roose.	366
- Rudy van Elslande: Het Laatste Oordeel (Dienst Stedelijk Museum) van Lieven Van der Clyte.	367
- W.L. Braekman: Lied op de "Kirremesse van Vinderheyte".	372
- Daniël Van Ryssel: Ik zou daar een boek kunnen over schrijven. De charmes van dagelijksheid (Vervolg).	374
- G. Broget: Herinneringen aan de Gentse Universiteit (2)	386
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 16 en 17 Mei.	388
- Quizmaster: Puzzel 2001.	397
- Beschermleden - Steunende leden - Steunfonds - 2001.	399
- Bibliografie.	405
- Vraag en Antwoord.	406
- Lezers schrijven ons.	409
- Alfons Van Werveke Oudheidkundige kroniek: Van flesbodems tot spiegelruiten	411
- Inhoud 2001	413